

KURS OBECNÉ MLUVY
KOINHC
ŘECKÉHO JAZYKA PAPYRŮ,
OSTRAK

I POSV. KNIH STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA

—
Upravil

JOSÉF VAJŠ,

profesor university Karlovy.

Podle údů na rok 1934–35. — Číslo LXIX.

1 9 3 4

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. PROKOPA V PRAZE

Tištěno jako rukopis.

Tiskem Československé grafické Unie a. s. v Praze.

PAMÁTCE
SVATÝCH BRATŘÍ SOLUNSKÝCH
C Y R I L A A M E T O D A
POSVĚCUJE AUTOR

PŘEMLUVA.

Tato příručka vyrostla, aspoň v této podobě, z okolností a potřeb našich dnů. Nastávající bohoslovci mají části Nový Zákon v řeckém originále, a nynější střední školy, až na několik klasických gymnasií, nepodávají jim k tomu dostatečné znalosti řečtiny. Byli jsme tudíž nuceni zavést praktický kurs řečtiny biblické, podobně jako na fakultě filosofické zavedli kurzy řečtiny, zejména pro posluchače filologie slovanské. Ovšemže kniha může prospěti i samoukům, zejména těm, kdo se zajímají o čtení knih novozákonních v původním jazyce neboli originálu.

Kniha se liší metodou od mluvnic středoškolských. Protože předpokládá čtenáře dospělé, širšího rozhledu a zralejšího úsudku, zavádí posluchače hned od prvopočátečních cvičení „in medias res“, předkládá vybrané věty z posv. textu Písma nebo z liturgie. Proto se obyčejně každá lekce dělí na dvě části, slovesnou a jmennou, z obou pak jako výsledek se připojují přístupné texty, k praktickému procvičení probrané látky.

Kurs se dělí na tři díly. V prvním podávám tvarosloví (morphologii), skloňování i časování, ovšem se stálým zřetelem na důležitější zvláštnosti biblického, zejm. novozákonního textu. Jsou to zejména nejstarší, svérázné „neutrální“ texty, zastoupené nejstaršími kodexy *B* vatikánským a *N* sinajským, které se vyznamenávají nejednou zvláštností tvaroslovou proti rukopisům recenze alexandrijské *C*, *L* a j., zvláště pak proti mladšímu vyhraněnému textu antiochijskému neboli cařihradskému.

Rázovitějšími se ukazují biblické texty novozákonní v druhé části knihy, která jedná o syntaxi (skladbě) posv. textů, jež tu podléhaly jednak obecné mluvě lidové, jednak semitskému původu hagiografů. Ještě více vynikají zvláštnosti biblického textu novozákonního, a to skoro v každé knize jinak, v třetím díle příručky, seznamujícím čtenáře se slohem neboli stylem jednotlivých posv. autorů novozákonních. Tu znamenáme snadno jednak evangelickou

prostotu prosy sv. Marka a sv. Jana, na druhé straně umělou prosu jednotlivých oddílů evangelia sv. Matouše a epištol sv. Pavla, kteřížto oba svými paralelisty se podobají nejen uměle složené starozákonné knize Sirachovč, ale i klasicky vypracovaným řečem řeckých dialektiků, třebas že v prosté lidové řeči našich hagiografů není nic v pravém slova smyslu klasického.

Z pověděného je vidět, že úkol této příručky není snadný, protože chce podat přístupným způsobem tolik věcí, ale co do rozsahu spíše stručně, aby posluchači, pro něž je v prvé řadě určena, nebyli přetěžováni, již z toho důvodu, že jde o disciplinu přípravnou a předběžnou k vlastnímu studiu a k četbě Písma sv. Jak se mi tento úkol podařil, posoudí širší čtenářstvo samo; z vlastní zkušenosti mohu říci, že na konci druhého pololetí, již při dvouhodinovém týdenním seminárním cvičení, mohli posluchači čísti aspoň vybrané lehčí kapitoly Nového Zákona. Dalším cvičením při vlastním studiu Písma sv. porozumí i místům těžším.

V Praze v květnu 1934.

Dr. Josef Vajs.

ÚVOD.

Řecký jazyk. Posvátné knihy Nov. Zákona byly sepsány jazykem řeckým, až na evangelium sv. Matouše, původně složené v aramejštině, ale i to bylo záhy přeloženo do řečtiny; podobně knihy Star. Zákona byly postupně přeloženy do řečtiny— překlad zvaný Septuaginta (LXX), až na knihu Moudrosti, původně sepsanou řecky. Řečtina těchto památek není *klasická*,¹⁾ t. j. neshoduje se ve všech tvarech, obratech a rčeních s vybraným jazykem spisovatelů v době rozkvětu, kterou zavírají Sokrates, Plato a Aristoteles, spíše je to jazyk doby pozdější, poněkud pokažený, zjednodušený, který se jmeneje ř. *helenistická*.

Řečtina helenistická je řeč neboli mluva obecná, lidová (*κοινη*), která se rozšířila s panstvím makedonským Alexandra Vel. téměř po veškerém tehdejším světě, Řekům přístupném. Rázovité znaky tohoto obecného, *zjednodušeného* jazyka jsou:

U jmen zmizelo číslo dvojně (duál), řídká jsou jména přídavná 3. deklinace, také komparativ je zjednodušen a zastupuje i stupeň třetí (superlativ); u sloves mizí optativ, časoslova na *-μι* ustupují slovesům na *-ω*; také ve skladbě není bývalého přesného vyjadřování, spojky mění smysl, a pod. Celkem lze říci, že je tu snaha po *zjednodušení* původního spisovného jazyka.

O řečtině *biblické* se může mluviti jen v tom smyslu, že do obecného, lidového jazyka vnesli, natrousili hagiografové leccos ze svého rodného jazyka aramejského, z jazyka Hebreů (hebraismy). Ze čtyř sv. evangelistů jazykově nejčistěji píše sv. Lukáš, po něm sv. Matouš a Marek; o sv. Janu se říká, že je hebrej v řeckém rouše, hebrejsky myslí a řecky píše. Sv. Pavel mluví uhlazeně, ne však klasicky, klasického u něho není nic.

Řecké písmo. V době, kdy sv. hagiografové psali svá evangelia a epištoly, užívali Řekové ve svitcích (knihách) jediné písma *unciál-*

---

¹⁾ *classicus (classis) vybraný; classicus non proletarius.*

ního¹) (velikých písmen); proto vidíme, že všecky starší rukopisy jsou psány velikými písmeny; drobným kursivním písmem se v té době psávaly jen drobné listiny a zápisy denního života. Teprve v stol. IX. vystřídalo *kursivní* písmo uncialu i v knihách, takže mladší kodexy jsou psány t. zv. minuskulou (malými písmeny).

Řecká abeceda (alfabeta).

<i>A, α alfa</i>	<i>H, η éta</i>	<i>N, ν ný</i>	<i>T, τ tau</i>
<i>B, β béta</i>	<i>Θ, ϑ théta</i>	<i>Ξ, ξ ksí</i>	<i>Υ, υ ypsilon</i>
<i>Γ, γ gamma</i>	<i>I, ι íota</i>	<i>O, ο omikron</i>	<i>Φ, φ fí</i>
<i>Δ, δ delta</i>	<i>K, κ kappa</i>	<i>Π, π pí</i>	<i>X, χ chí</i>
<i>E, ε epsilon</i>	<i>Λ, λ lambda</i>	<i>P, ρ²) rho</i>	<i>Ψ, ψ psí</i>
<i>Z, ζ dzeta</i>	<i>M, μ my</i>	<i>Σ, σ, ξ sigma</i>	<i>Ω, ω omega³)</i>

¹) Název „uncialní“ (uncialis, littera uncialis) odvozuje sv. Jeronym od lat. slova „uncia“ (váha, míra), archivář Mahdan od lat. uncus (háček). Písmem unciálním rozumí se druh písma (velikých liter a sice psaných na papyru nebo na pergamenu), v němž jsou patrné tahy *okrouhlé*, proti čtvercovému *hranatému* písmu rytému do kamene nebo kovu. Písmem kursivním (zběžným) rozumíme písmo obyčejně drobnější, zběžně psané, takže se vážou jednotlivá písmena mezi sebou. Kursivní písmo řecké devátého a následujícího století se jmeneje „minuskulou“ proti majuskulnímu písmu (uncialnímu nebo kapitálnímu).

²) značí drsnou, ostrou výslovnost (přídech drsný, asi naše *h*, *spiritus asper*), proti tomu ³ *spiritus lenis*, přídech mírný, jemný, značí výslovnost jemnou, nemá zvuku.

³) Samohlásky *e, o* jsou krátké; *η, ω, ov* (= *u*) jsou dlouhé; *α, ι, ν* mohou být krátké i dlouhé; *αι, ει, οι, ου, υι, αυ, ευ, ηυ, ου* jsou dvojhlásky *pravé*; *ne-pravé* jsou: *ᾳ, η, φ*.

Číslice se vyjadřují písmeny označenými čárkou vpravo nahoře: *α', β', γ'*..., tisíce se označují číslicí s čárkou vlevo dole *α, β, γ...*. Číselná platnost postupuje pořádkem abecedním; výjimku činí zastaralé litery *Ϝ* (digamma) = 6, *ϙ' (koppa)* = 90, *Ϟ (sampi)* = 900.

Zkratky.

akk.	= akusativ, 4. pád	mask.	= maskulinum, rod
akt.	= aktivum, rod činný		mužský
adj.	= adjektivum, jméno přídavné	med.	= medium, rod střední (sloves)
aor.	= aorist, čas minulý (skončený)	neutr.	= neutrum, rod střední jmen
konj.	= konjunktiv = způsob spojovací	nom.	= nominativ, 1. pád
dat.	= dativ, 3. pád.	opt.	= optativ, způsob žádací
fem.	= femininum, rod žen- ský.	part.	= participium, přičestí
fut.	= futurum, čas budoucí	pas.	= pasivum, rod trpný sloves
gen.	= genitiv, 2. pád	perf.	= perfektum, čas minu- lý dokonaný
ind.	= indikativ, způsob oznamovací	plur.	= plurál, číslo množné
inf.	= infinitiv, způsob ne- určitý	prés.	= presens, čas přítom- ný
imp.	= imperativ, způsob rozkazovací	pron.	= pronomen, zájmeno
imperf.	= imperfektum, čas mi- nulý trvalý	sing.	= singulár, číslo jed- notné
lat.	= latinsky	vok.	= vokativ, 5. pád.
		stslov.	= staroslovansky.

Spisy, jichž jsem užil:

1. *Blass—Debrunner*, Grammatik des Neutestamentlichen Griechisch, Göttingen, 1913, 4. vyd.
2. *R. Helbing*, Grammatik der Septuaginta, Göttingen, 1907.
3. *R. Helm*, Griechischer Anfangskurs, Leipzig, 1923.⁵
4. *H. Huddleston*, Essentials of New-Testaments Greek, N. York—London, 1918.¹⁵
5. *H. P. V. Nunn*, The Elements of New Testament Greek, Cambridge, 1930.
6. *H. B. Swete*, An Introduction to the Old Testament in Greek, Cambridge, 1902.

Část první

T V A R O S L O V Í

1.

Přítomný čas rodu činného. — Podstatná jména, o-kmeny.

Praesens indic. activi. — O-deklinace.

A. *ἀκούω* slyším — *γινώσκω* poznávám — *ἔχω* mám — *θέλω* chci — *λαλέω* mluvím — *λέγω* pravím — *λαμβάνω* beru — *πιστεύω* věřím — *ποιέω* činím — *φέρω* nesu, vedu.

Časuje se:	sing.	plur.
1. os.	<i>λέγω</i>	<i>λέγ-ο-μεν</i>
2. „	<i>λέγεις</i>	<i>λέγ-ε-τε</i>
3. „	<i>λέγει</i>	<i>λέγ-οντι</i>

Pozn. 1. *λεγ* je kmen; *ο*, *η*, *ην* spona; *-μεν* -*τε* přípony.

2. Přízvuk u časoslov nejdále od konce, je-li poslední slabika dlouhá, na předposlední, jinak na třetí.

3. *Původní* přípony v hlavních časech jsou:

Sing. 1. <i>-μι</i>	plur. <i>-μεν</i>	Srov. <i>εἰμὶ</i> jsem	<i>ἐσμὲν</i> jsme
2. <i>-σι</i>	<i>-τε</i>	<i>εἰ</i> (<i>ἐσσι</i>) jsi	<i>ἐστὲ</i> jste
3. <i>-τι</i>	<i>-νσι</i> (<i>ντι</i>)	<i>ἐστὶ</i> jest	<i>εἰσι</i> (<i>ν</i>) jsou

B. <i>ἄρτος</i> chléb	<i>ἀπόστολος</i> apoštol
<i>θρόνος</i> trůn	<i>διδάσκαλος</i> magister
<i>κόσμος</i> svět	<i>ἔρημος</i> f. poušt
<i>λίθος</i> kámen	<i>θάνατος</i> smrt
<i>λόγος</i> slovo	<i>κύριος</i> pán
<i>νόμος</i> zákon	<i>ἀδελφός</i> bratr
<i>δχλος</i> zástup	<i>οφθαλμός</i> oko
<i>τόπος</i> místo	<i>οὐρανός</i> nebe
<i>χρόνος</i> čas	<i>θεός</i> Bůh
<i>ἄγγελος</i> anděl, posel	<i>λαός</i> lid
<i>ἄνθρωπος</i> člověk	<i>νιός</i> syn

<i>δόδος</i> f. cesta	<i>βιβλίον</i> knížka
<i>δοῦλος</i> sluha	<i>ἱμάτιον</i> oděv
<i>οἶκος</i> dům	<i>παιδίον</i> dítě
<i>δῶρον</i> dar	<i>πλοῖον</i> loď
<i>ἔργον</i> dílo	<i>πρόσωπον</i> lice, tvář
<i>ἱερόν</i> chrám	<i>σάββατον</i> sobota
<i>τέκνον</i> dítě	<i>ὤτιον</i> ucho

Některá z těchto jmen přicházejí až 1000krát v Nov. Zákoně.

Skloňuje se:

sing.	plur.	sing.	plur.	sing.	plur.
nom. <i>λόγος</i>	<i>λόγοι</i>	<i>νίδος</i>	<i>νίοι</i>	<i>δῶρον</i>	<i>δῶρα</i>
gen. <i>λόγου</i>	<i>λόγων</i>	<i>νίοῦ</i>	<i>νίῶν</i>	<i>δώρου</i>	<i>δώρων</i>
dat. <i>λόγῳ</i>	<i>λόγοις</i>	<i>νίῷ</i>	<i>νίοῖς</i>	<i>δώρῳ</i>	<i>δώροις</i>
akk. <i>λόγον</i>	<i>λόγους</i>	<i>νίόν</i>	<i>νίούς</i>	<i>δῶρον</i>	<i>δῶρα</i>
voc. <i>λόγε</i>	<i>λόγοι</i>	<i>νίέ</i>	<i>νίοι</i>	<i>δῶρον</i>	<i>δῶρα</i>

Pozn. 1. Jména o-deklinace končí na *-ος* (obyčejně masc.) nebo na *-ον* (neutra).

2. Přízvuk jmen pokud možno na původní slabice (', ~); ostrý může být na jedné ze tří posledních, tažný na dvou posledních. Ostrý v dlouhých slabikách přechází v tažný; tažný, je-li posl. dlouhá, v ostrý.

Scholion. Podobně se sklánějí: člen mužského a středního rodu (*δ* — *τό*); adjektiva a participia muž. rodu na *-ος*, středního r. na *-ον*.

<i>Sklonění členu δ — τό</i>	<i>οι¹⁾ — τὰ</i>	<i>relativum δς — δ</i>	<i>οῖ — ἄ</i>
<i>τοῦ</i>	<i>τῶν</i>	<i>οῦ</i>	<i>ῶν</i>
<i>τῷ</i>	<i>τοῖς</i>	<i>ῷ</i>	<i>οῖς</i>
<i>τὸν — τὸ</i>	<i>τὸνς — τὰ</i>	<i>ον — δ</i>	<i>ονς — ἄ</i>

Cvičení.

Πιστεύω εἰς τὸν Θεόν. Γινώσκομεν τὸν ἀληθινόν (verum). *Τοὺς λόγους αἰωνίους* (v. aeterna) *ἔχεις. Ἔγώ εἴμι τὸ φῶς* (lux) *τοῦ κόσμου· λέγει δὲ Κύριος. Ἔγώ λέγω σοι* (tibi) · *Σύ (tu) εἶ Πέτρος. Σύ εἶ δὲ Χριστός, δὲ νίδος τοῦ Θεοῦ. Τών δὲ δώδεκα ἀπόστολων τὰ δυνάματά (nomina) ἔστι : Σίμων Πέτρος καὶ Ἀνδρέας δὲ δελφὸς ἀντοῦ (eius). Ἰάκωβος δὲ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης δὲ δελφὸς αὐτοῦ... Παραλαμβάνει δὲ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ*

¹⁾ Nominativ sing. i plur. je bez přízvuku; ostatní pády předrážejí τ.

(et) τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην. Ἀρτούς οὐκ (πον) ἔχομεν. Οὗτος ἐστιν δὲ νίδις μου (meus) δὲ ἀγαπητός (dilectus). Διδάσκαλε φέρω τὸν νίδιν μου πρός σε· ἔχει πνεῦμα (spiritus) ἄλαλον (mutus). Φέρετε αὐτὸν πρός με (ad me). Πόσος (kolik) χρόνος ἐστίν; Λέγει Ἰησοῦς, ἀκούεις εἰς (in) τὸ έν (unum) ὡτίον.

2.

Přítomný čas rodu střed. i trpného.—Podstatná jména, a-kmeny.

Praesens indic. medii i passivi. — A-deklinace.

	sing.	plur.
A. 1. os.	<i>λύ-ο-μαι</i>	<i>λυ-ό-μενά</i>
2. „	<i>λύ-ῃ (ει)</i>	<i>λύ-ε-σθε</i>
3. „	<i>λύ-ε-ται</i>	<i>λύ-ο-νται</i>

Pozn. 1. Kmen je *λυ-*; ^ο/_ε spona, *μαι* přípona.

2. 2. os. sg. *ῃ (ει)* pův. *ε-σαι*.

3. Plné koncovky med. a pas. jsou (v hlavních časech) tyto:

sing.	plur.	sing.	plur.
1. os. -μαι	-μενά	Στρον. ἔσομαι (ερο)	ἔσομενα
2. „ -σαι	-σθε	ἔσῃ	ἔσεσθε
3. „ -ται	-νται	ἔσται	ἔσονται

Časuj podobně:

ἀγαπάω miluji	γράφω píši	κρίνω soudím
βάλλω házím	διδάσκω učím	πέμπω posilám
βλέπω hledím	ἔγείρω budím	στέλλω šlu (ἀπο-)

sing.	plur.	sing.	plur.	sing.	plur.
B. n. ὁρα	ὁραι	δόξα	δόξαι	ἀρχή	ἀρχαι
g. ὁρας	ὁρῶν	δόξης	δόξῶν	ἀρχῆς	ἀρχῶν!
d. ὁρᾳ	ὁραις	δόξῃ	δόξαις	ἀρχῇ	ἀρχαις
a. ὁραν	ὁρας	δόξαν	δόξας	ἀρχήν	ἀρχάς
v. = nom.		= nom.		= nom.	

sing.	plur.
Masc. n. προφήτης	προφῆται
g. προφήτου	προφητῶν!
d. προφήτῃ	προφῆταις
a. προφήτην	προφῆτας
v. προφῆτα (kmen)	= nom.

Pozn. 1. *α* purum (čisté) po *ε*, *ι*, *ο*, ale i tu výjimky (*σπείρης*, *μαχαιρης* a p.)

2. Masculina mají v gen. sg. *ον*, ve voc. *α*, v nom. *ς!*
3. Gen. plur. u všech má ~ (přízvuk průtažný) na poslední slabice (staž. z *α-ων*).

Podobně se sklánějí:

<i>σπείρα</i> četa	<i>καρδία</i> srdce	<i>ἐντολή</i> příkaz
<i>χάρα</i> radost	<i>μαρτυρία</i> svědectví	<i>παραβολή</i> podobenství
<i>ἀλήθεια</i> pravda	<i>οίκλα</i> dům	<i>συναγωγή</i> sbor
<i>ἀμαρτία</i> hřích	<i>σοφία</i> moudrost	<i>δικαιοσύνη</i> spravedlnost
<i>βασιλεία</i> království	<i>δόξα</i> sláva	<i>εἰρήνη</i> mír
<i>γλῶσσα</i> jazyk, řeč	<i>Θάλασσα</i> moře	<i>κεφαλή</i> hlava
<i>ἔκκλησια</i> sbor	<i>ἀρχή</i> počátek, vláda	<i>νίκη</i> vítězství
<i>ἔξουσια</i> moc	<i>γραφή</i> písmo	<i>ζωή</i> život
<i>ἐπαγγελία</i> zvěst, slib	<i>ἀγάπη</i> láska, pl. hody	<i>ψυχή</i> duše

Masc.: *μαθητής* žák, *νεανίας* (*νεαν-ισκος*) mladik.

Scholion. Podobně se sklánějí 1. člen žensk. rodu *ἡ*, 2. pádovo-vztažné *ἥ*, 3. adjektiva a participia ženského rodu na *α* (*η*).

Člen:	sing.	plur.	Relativum:
n. <i>ἡ</i>	<i>αἱ</i>	<i>ἥ</i>	<i>αἱ</i>
g. <i>τῆς</i>	<i>τῶν</i>	<i>ἥς</i>	<i>ῶν</i>
d. <i>τῇ</i>	<i>ταῖς</i>	<i>ῇ</i>	<i>αῖς</i>
a. <i>τὴν</i>	<i>τάς*</i>	<i>ἥν</i>	<i>ᾶς</i>

Jako výše nom. sing. i plur. je bez přízvuku; ostatní pády jsou přízvučné a předrážejí τ.

Cvičení.

Ἄρχη τοῦ ἐναγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐν ἀρχῇ ἦν (erat) δὲ λόγος, καὶ δὲ λόγος ἦν πρὸς (apud) τὸν Θεόν, καὶ Θεός ἦν δὲ λόγος. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς (lux) τῶν ἀνθρώπων. Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ (meum) οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου (huius). δὲ ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου (meam) τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ δὲ Πιλάτος, Τί ἔστιν ἀλήθεια; Καὶ ἔρχεται¹⁾ εἰς οἰκιαν, καὶ συνέρχεται πάλιν (iterum) δὲ χλοῖς. Καὶ ἔρχονται¹⁾

¹⁾ Podobně jako v latině jsou i v jaz. řeckém verba deponentia, tvaru medialního (pas.) významem aktivním *ἔρχομαι* jdu, *συν-* — scházím se; podobně: *γίνομαι* jdu, *ἀποκρίνομαι* odpovídám, *διαλογίζομαι* rozvažuji, rozmlouvám, *πορεύομαι* jdu, *παρα* — mimo, *περι* — ob, *προς* — (ku) přicházím.

ἡ μήτηρ (mater) *αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ.* *Τις ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μου;* *οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ* (soror) *καὶ μήτηρ ἐστιν.* *Πιστεύομεν εἰς μίαν* (unam), *μόνην, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.*

3.

Imperfectum activum — passivum.

Slovesa stažená.

A. Proti koncovkám hlavních časů (praesentis, perfecti, futuri) jsou ve vedlejších časech (imperf., aoristu, plusquamperf.) koncovky otřené (druhotné): *-ν, -ξ, -τ; -μεν, -τε, -ν (σαν)*.

	sing.	plur.	
Act.	1. <i>ἐ-λυ-ο-ν</i>	<i>ἐ-λύ-ο-μεν</i>	Srov. <i>ἡν(ῆμην) eram</i> <i>ἡμεν(ῆμεθα)</i>
	2. <i>ἐ-λυ-ε-ξ</i>	<i>ἐ-λύ-ε-τε</i>	<i>ἡξ</i> <i>ἡτε</i>
	3. <i>ἐ-λυ-ε</i>	<i>ἐ-λυ-ο-ν</i>	<i>ἡν</i> <i>ἡσαν</i>

Pozn. 1. V ind. vedl. časů předráží se přímnožek (augment); u sloves začínajících souhláskou: *ε* (p. slabičný), slovesa začínající samohláskou prodlužují ji (p. časový). Při tom *α* dlouží se v *η* a dvojhásky s *ι* (*αι, ει, οι*) nabývají *ι* subscriptum; tedy: *ἄγω — ἥγον, ἔσθιω — ἥσθιον, αἴτεω — ἥτεον, οἰκέω — φκεον.*

2. Přípony se připínají ke kmeni sponami *ο/ε* jako v praesentu.
3. Ojediněle se vyskytá v 3. os. plur. i širší přípona *σαν*: *εἰχοσαν (εἰχον)*.

B. V mediu a pass. proti koncovkám hlav. časů jsou opět konc. časů vedlejších: *-μην, -σο, -το; -μεθα, -σθε, -ντο!* I bude:

	sing.	plur.	
1.	<i>ἐ-λυ-δ-μην</i>	<i>ἐ-λυ-δ-μεθα</i>	Srov. <i>ῆμην eram, ἦμεθα eramus</i>
2.	<i>ἐ-λύ-ον</i>	<i>ἐ-λύ-ε-σθε</i>	
3.	<i>ἐ-λύ-ε-το</i>	<i>ἐ-λύ-ο-ντο</i>	

Pozn. V 2. os. sg. obvyklá změna: *σ* mezi samohláskami vypadá, a stažením *ε-σο = ον*.

Časuj podobně:

<i>ἄγω</i> vedu	<i>βαπτίζω</i> křím	<i>καλέω</i> zovu
<i>ἀγαπάω</i> miluji	<i>ἔσθιω</i> jím	<i>ηρύσσω</i> hlásám
<i>ἀσθενέω</i> jsem slab,	<i>ζάω</i> žiji	<i>κράζω</i> křičím
nemocen	<i>ζητέω</i> hledám	<i>μαστυρέω</i> svědčím

<i>μέλλω</i> chci	<i>πλήσσω</i> tluku	<i>νηστεύω</i> postím se
<i>μισέω</i> nenávidím	<i>ἐκπλήσσω</i> pas. žasnu	<i>δράω</i> vidím
<i>πείθω</i> přesvědčuji	<i>πληρόω</i> naplňuji	<i>φιλέω</i> miluji

Skláněj: *ἀγαθός-η-ον* (dobrý), *ἀγαπητός* milovaný, *ἄγιος-α-ον* svatý, *αἰώνιος* věčný, *δίκαιος* spravedlivý, *ἔτερος* jiný, *ἔσχατος* zadní, *ἴδιος* vlastní, *κακός* zlý, *καλός* krásný, *μέσος* střední, *μόνος* jediný.

Slovesa stažená — verba contracta.

Scholion: Časoslova, jejichž kmen končí na *ᾰ*, *ε*, *ο* mívají v praesentu a imperf. tvary stažené; *α*, *ε*, *ο* se stahují s příponami osobními podle pravidel o stahování samohlásek (dvojhlásek).

Základní pravidla jsou:

1. Stejné samohlásky se stahují v touž samohlásku dlouhou; ale *ε + ε = ει*, *ο + ο = ου*; dvojhláska pohlcuje předchozí samohl.: *ε + ει = ει*, *α + αι = αι*.

2. Nestejně: a) *ο* má převahu nad *ε* i *α*: *τιμά-ομεν = τιμῶμεν*; *φιλέ-ομεν = φιλοῦμεν*.

b) při styku *α* s *ε* má převahu ta, která předchází:
τιμά-ει = τιμᾶ; *γέα = γῆ*.

Tedy

<i>α + ο (ω) = ω</i>	<i>ε + ο (ε) = ου</i>	<i>ο + ο (ε) = ου</i>
<i>α + ε (η) = α</i>	<i>ε + ε = ει</i>	<i>ο + ω (η) = οι</i>
<i>α + ει = α</i>	<i>ε + ει = ει</i>	<i>ο + dvojhl. = οι</i>

I bude:

<i>τιμῶ</i>	<i>τιμῶμεν</i>	<i>μισῶ</i>	<i>μισοῦμεν</i>	<i>πληρῶ</i>	<i>πληροῦμεν</i>
<i>τιμᾶς</i>	<i>τιμᾶτε</i>	<i>μισεῖς</i>	<i>μισεῖτε</i>	<i>πληροῖς</i>	<i>πληροῦτε</i>
<i>τιμᾶ</i>	<i>τιμῶσι</i>	<i>μισεὶ</i>	<i>μισοῦσι</i>	<i>πληροῖ</i>	<i>πληροῦσι</i>

Imperf.

<i>ἐτίμων</i>	<i>ἐτιμῶμεν</i>	<i>ἐμίσουν</i>	<i>ἐμισοῦμεν</i>	<i>ἐπλήρονυ</i>	<i>ἐπλεροῦμεν</i>
<i>ἐτίμας</i>	<i>ἐτιμᾶτε</i>	<i>ἐμίσεις</i>	<i>ἐμισεῖτε</i>	<i>ἐπλήρονς</i>	<i>ἐπληροῦτε</i>
<i>ἐτίμα</i>	<i>ἐτιμῶν</i>	<i>ἐμίσει</i>	<i>ἐμισοῦν</i>	<i>ἐπλήρον</i>	<i>ἐπληροῦν</i>

Cvičení.

Kai ἔξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν (ad eum) *πᾶσα* (omnis) *ἡ Ἰουδαία* χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται πάντες (omnes). καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἱεροδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ (ab eo). καὶ ἔξεπλήσοντο ἐπὶ τῇ διδάχῃ αὐτοῦ (eius).

γ). Καὶ ἡν ἐκεῖ (ibi) ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας (μ') καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. Τι ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις; καὶ ἥσαν οἱ μαθεταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες (ieiunantes). καὶ συνέρχεται πάλιν (iterum) ὁ ὅχλος, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. Τίς ἄρα (ergo) οὗτος ἐστιν, διτι καὶ ἀνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούοντιν αὐτῷ; Κύριε, δν φιλεῖς, ἀσθενεῖ· ἡγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μαρθὰν καὶ τὴν ἀδελφῆν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.

4.

Konjunktiv praesentis act. i pass. — Infinitiv, participia.

Deklinace souhlásková.

A. Proti indikativu, který vyjadřuje skutečnost, užíváme konjunktivu, kde něco očekáváme nebo si představujeme jako možné nebo nemožné.

Konjunktivem vyslovujeme vybídku, přání, po případě zákaz, nebo pouhou nejistotu, pochybnost (neskutečnost).

Akt. sing.	plur.	Pas. sing.	plur.
λύ-ω	λύ-ω-μεν	λύ-ω-μαι	λύ-ώ-μεθα
λύ-ης	λύ-η-τε	λύ-η	λύ-η-σθε
λύ-η	λύ-ω-σι	λύ-η-ται	λύ-ω-νται

Pozn. 1. Koncovky jsou vlastně konjunktiv slovesa εἰμί: -ω, -ης, -η, -ωμεν, -ητε, -ωσι.

2. Spona proti ο/, v indikativu je zde ω/η.

3. Konjunktiv prostý (bez spojky) vyjadřuje vybídku: λύωμεν! — zákaz má při sobě zápor μή (ne). K. účelný nejčastěji po ἵνα (aby), ἵνα μή (aby ne). K. možnosti bývá uváděn spojkou εἰ, ἀν, ἐάν; zápor εἰ μή, ἐάν μή.

B. Infinitiv akt. λύ-ειν (λύ-ε-εν): ἀκούειν, ἔχειν, μέν-ειν; participium λύ-ων (λύ-ο-ντ), λύοντα, λύ-ον (viz níže).

Inf. med., pas. λύ-ε-σθαι, ἀκούεσθαι, κρίνεσθαι; part. λύ-δ-μενος (-μένη, -μενον), κρινόμενος (-μένη, -μενον).

C. Deklinace souhlásková (III).

Sem patří kmeny na souhlásky; kmeny samohláskové mimo -ο -α. Koncovky pádové: nom. sg. obyčejně na η; gen. -ος; dat. -ι; akk. -ν, -α; pl. nom. -ες (masc., fem. cfr. homines), -α (neutra); gen. -ων; dat. -σι (srov. ις v I. a II. dekl.), akk. -ας, -νς.

sing.	plur.	sing.	plur.
n. σάρξ	σάρκες	σῶμα	σώματα
g. σαρκός	σαρκῶν	σώματος	σωμάτων
d. σαρκὶ	σαρξὶ	σώματι	σώμασι
a. σάρκα	σάρκας	σῶμα	σώματα
v. = nom.	= nom.	= nom.	= nom.

Vzory samohláskové:

sing.	plur.	sing.	plur.
n. πόλις	πόλεις	βασιεύς	βασιλεῖς
g. πόλεως	πόλεων	βασιλέως	βασυλέων
d. πόλει	πόλεσι	βασιλεῖ	βασιλεῦσι
a. πόλιν	πόλεις	βασιλέα	βασιλεῖς(!)
v. πόλι	= nom.	βασιλεῦ	= nom.

Pozn. 1. v nom. pouhý kmen mají: *αἰών, χείρ*; někdy dloužený: *ἡγεμῶν, ποιμῆν, πατήρ, ἀνήρ*; neutra *σῶμα(τ)*.

2. zubnice (τ , δ , ϑ) před - ς vypadávají, hrdelnice a retnice smíšením s - ς dávají ξ , ψ : *σάρξ, φάραγξ, θρίξ (τριχός η)*; *γύψ (γυπός δ)*;

3. v akk. sg. *χάρις, κλεῖς, δρυς* mají i *χάριτα, κλεῖδα¹*), *δρυθα!*

4. voc. obyč. roven nom. (nejen u neuter), jindy pouhý kmen: *πόλι²*), *βασιλεῦ*;

5. v dat. plur. $\nu\tau$ vypadá před násł. ς a předchozí σ se dlouží v *ον*, pouhé ν vypadá bez náhrady: *γείτοσι, φέρουσι (φεροντσι), δροχουσι (άρχοντσι)*;

6. gen. a dat. jednoslabičných mají přízvuk *na poslední!*

7. v gen. a dat. sg. σ kmenů vypadá ϵ a mají přízvuk na poslední: (*ἀνήρ, ἀνδρός, ἀνδρὶ, ἀνδρα*).

8. Kmeny na sykavku σ , vysouvají toto σ mezi dvěma samohláskami (též v dat. plur. před koncovkou σi) a po jeho vysutí se samohlásky stahují: *τὸ γένος, km. γενες, gen. γένους, dat. γένει atd.*

Skloňuj podobně:

τὸ αἷμα -ατος krev	στόμα -ατος ústa
θέλημα -ατος vůle	σῶμα -ατος tělo
δνομα -ατος jméno	νύξ η -κτός noc
πνεῦμα -ατος duch	πούς δ ποδός noha
φῆμα -ατος slovo	οὖς τὸ ucho
σπέρμα -ατος símě	πῦρ τὸ oheň

¹) Codex B *κλειδας* Mat. 16, 19,

²) Toto i zůstává jen v nom., acc., voc. sg., jinde přešlo v ϵ .

<i>σάρξ</i> ή tělo	γνῶσις ή poznání
<i>φῶς τὸ</i> , -τος světlo	δύναμις ή síla
<i>χείρ</i> ή ruka	θλῖψις ή soužení
<i>πίστις</i> ή víra	κρίσις ή -ewas soud
<i>ἀνήρ</i> δ -δρός muž	κτίσις ή tvor, stvoření s. v.;
<i>θυγάτηρ</i> ή -ιρος dcera	παράκλησις ή volání, útěcha
<i>γαστήρ</i> ή žaludek	συνείδησις ή svědomí
<i>ἀνάστασις</i> ή vskřes	δρασις ή -ewas vidění

Scholion. Jednotlivosti 3. deklinace.

βοῦς (vůl) má g. *βοός*, d. *βοΐ*, a. *βοῦν*; pl. *βόες*, *βοῶν*, *βουσί*, *βοῦς* i *βόας*.

γυνή, ή žena: g. *γυναικός*, d. *γυναικί*, a. *γυναικα*, v. *γύναι*; pl. *γυναικες*, g. *γυναικῶν*, d. *γυναιξί*, a. *γυναικας*;

γόνυ, τό koleno: g. *γόνατος*, d. *γόνατι*; pl. *γόνατα*, *γονάτων*, *γόνασι*.

θρίξ ή vlas: g. *τριχός*, d. *τριχή*, a. *τρίχα*; *τρίχες*, *τριχῶν*, *θριξί*, *τρίχας*.

κύων δ, ή pes: g. *κυνός*, d. *κυνή*, a. *κύνα*; *κύνες*, *κυνῶν*, *κυσί*, *κύνας*.

ναῦς loď: g. *ναός*, d. *νηή*, a. *ναῦν*; pl. *νῆες*, *νεῶν*, *ναυσί*, *ναῦς*;

οὖς τὸ ucho: g. *ώτός*, *ώτι*; *ώτα*, *ώτων*, *ώσιν*.

πούς δ pēs (noha): g. *ποδός*, *ποδή*, *πόδα*, *πόδες*, *ποδῶν*, *ποσί*, *πόσας*.

ὕδωρ τὸ voda: g. *ὕδατος*, *ὕδατι*, *ὕδατα*, *ὑδάτων*, *ὕδασι*.

χείρ ή ruka: g. *χειρός*, *χειρή*, *χεῖρα*; *χειρες*, *χειρῶν*, *χερσί*, *χεῖρας*.

Cvičení.

"Ος ἀν θέλη μέγας (magnus) γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν (vester) διάκονος. Ἐρχονται φέροντες παραλυτικόν, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων (a quattuor). Δόξα σοι, δ Θεός, Βασιλεὺς οὐράνιε, Παράκλητε, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀλεθείας. Δόξα Πατρὶ καὶ Σιῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι, καὶ νῦν (nunc) καὶ δεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἡσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες (omnes) οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἀμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγδγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες δι τοις ἀμαρτολοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

Tις ἀνθρωπος ἔχων (ρ' = ἐκατὸν, centum) πρόβατα, οὐ καταλείπει (τὰ qd') ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται, ἔως (usque) εὗρῃ

(coniū. aor.) αὐτός; καὶ εἰς τὸν οἰκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας. Λέγω ὑμῖν (vobis) διὶ οὕτως (sic) χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Ἡ (vel) τις γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα ἵ (δέκα = 10), οὐχὶ ἀπτει λύχνον καὶ σαροῖ, τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς (assidue) ἕως εὑρη; καὶ εὑροῦσα (part. aor.) συγκαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας. οὗτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον (coram) τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Οἱ ἔχων ὅτα ἀκούειν, ἀκούετω (audiat). Χαίρειν μετὰ (cum) χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαίοντων. Πιστεύομεν εἰς ἐν βάπτισμα μετανοίας καὶ ἀφέσεως ἀμαρτιῶν, εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν (mortuorum) καὶ ζωὴν αἰώνιον.

Παράκλητος	advocatus	ἀπτω	accendo
ἀμαρτωλός	peccator	σαρδω	verro
τελώνης	ὁ publicanus	προσδέχομαι	accipio
γραμματεύς	ὁ scriba	συνεσθίω	manduco cum
λύχνος	ὁ lucerna	καταλείπω	relinquo
αἴρω	sustollo	μετανοέω	poenit. ago
αἰών	ὁ saeculum	μετανοία	ἡ poenitentia
γείτων	ὅ, ἡ vicinus	κλαίω	fleo
ἐγγίζω	appropinquo	χαίρω	gaudeo
γογγύζω	murmuro		

5.

Indikativ futura aktiv. i med. — Infinitiv, participia.

Adjektiva třetí deklinace.

A. Futurum se tvoří příponami hlavních časů, které se připínají sponou *ο*, ke kmeni, opatřenému rázovitou značkou futura *σ*.

Bude tedy

akt. λύσ-ω	λύσ-ο-μεν	med. λύσ-ο-μαι	λυσ-ό-μεθα
λύσ-εις	λύσ-ετε	λύσ-ε-φαι (η)	λύσ-ε-σθε
λύσ-ει	λύσ-οντι	λύσ-ε-ται	λύσ-ο-νται.

Tímto způsobem tvoří futurum kmeny na samohlásku: *ι*, v dvojhlásku: *χρίω*, *λύω*, *βασιλεύω*;

kmeny na *α* (*νικάω*), *ε* (*ἀδικέω*), *ο* (*πληρώω*) dlouží kmenovou samohlásku, a to *α* v *η* (*νικήσω*), *ε* v *η* (*μισήσω*), *ο* v *ω* (*πληρώσω*). Výjimečně zůstává *α* po *ε*, *ι*, *ρ* (*έάω* — *έάσω*). Ale i: *γελάσω!* (*γελάω* směji se).

2. U kmenů na souhlásku *nēmou* tvoří se futurum s těmito změnami: tedy:

$\kappa, \gamma, \chi + \sigma = \xi$ tedy: $\ddot{\alpha}\gamma\omega - \ddot{\alpha}\xi\omega, \ddot{\epsilon}\chi\omega - \ddot{\epsilon}\xi\omega, \kappa\eta\rho\dot{u}\sigma\sigma\omega - \kappa\eta\rho\dot{u}\xi\omega!$
 $\pi, \beta, \varphi + \sigma = \psi$ $\beta\lambda\acute{e}\pi\omega - \beta\lambda\acute{e}\psi\omega, \gamma\rho\acute{a}\varphi\omega - \gamma\rho\acute{a}\psi\omega.$
 $\tau, \delta, \vartheta + \sigma = \sigma$ $\pi\varepsilon\dot{\iota}\theta\omega - \pi\varepsilon\dot{\iota}\sigma\omega, \delta\nu\mu\acute{a}\zeta\omega - \delta\nu\mu\acute{a}\sigma\omega.$

3. Kmeny na *plynnou* (λ, ν, ρ) tvoří futurum *nesigmaticky*, od slovesného kmene; místo σ^o/ε mají $\varepsilon^o/\varepsilon$. Kmen slovesný futurální je zeslabený kmen praesentní ($\kappa\varrho\dot{i}\nu - \kappa\varrho\dot{i}\nu$). Tedy bude:

fut. $\kappa\varrho\dot{i}\nu\omega$	$\kappa\varrho\dot{i}\nu\omega\dot{u}m\epsilon\nu$	NB! $\varepsilon^o/\varepsilon$ se s koncovkami stahuje!
$\kappa\varrho\dot{i}\nu\epsilon\dot{\iota}\varsigma$	$\kappa\varrho\dot{i}\nu\epsilon\dot{\iota}\tau\epsilon$	
$\kappa\varrho\dot{i}\nu\epsilon\dot{\iota}$	$\kappa\varrho\dot{i}\nu\omega\dot{u}s\iota$	

Slovesa mající v praesentu dvě $\lambda\lambda$, jedno vypouštějí: $\beta\acute{a}\lambda\lambda\omega - \beta\acute{a}\lambda\omega$. Která mají dvojhlásky $\alpha i, \epsilon i$, vypouštějí i : $\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\acute{\iota}\omega - \acute{\epsilon}\gamma\epsilon\acute{\iota}\omega, \varphi\alpha\acute{\iota}\nu\omega - \varphi\alpha\acute{\iota}\nu\omega, \varphi\alpha\acute{\iota}\nu\omega\dot{u}m\alpha i$.

Pozn. 1. Ojediněle se čte futurum *nesigmatické* i u sloves na $-i\zeta\omega$; tedy $\beta\alpha\pi\tau\iota\omega, \beta\alpha\pi\tau\iota\sigma\epsilon i$, ale i $\kappa\alpha\theta\alpha\dot{\iota}\epsilon\iota$ (purgabit), $\varphi\omega\tau\iota\epsilon i$ (illuminabit).

B. Infinitiv fut. akt. $\lambda\dot{\nu}\sigma\epsilon\iota\nu$; med. $\lambda\dot{\nu}\sigma\epsilon\sigma\theta\alpha i$;
participium akt. $\lambda\dot{\nu}\sigma\omega\nu$ ($\alpha\nu\tau$), $\lambda\dot{\nu}\sigma\omega\sigma\alpha$, $\lambda\dot{\nu}\sigma\omega$;
med. $\lambda\dot{\nu}\sigma\omega\mu\epsilon\nu\sigma\varsigma$, $-\mu\epsilon\nu\eta$, $-\sigma\omega\mu\epsilon\nu\sigma\varsigma$.

Poznámka. Klasická řečtina tvořila u přemnohých sloves futurum jen ve formě medialní, ovšem s významem aktivním; v mluvě obecné toho nebývá vždy. Na př. $\acute{\alpha}\kappa\omega\dot{u}\sigma\omega$ — fut. $\acute{\alpha}\kappa\omega\dot{u}\sigma\omega$ vedle $\acute{\alpha}\kappa\omega\dot{u}\sigma\omega\mu\epsilon\nu\sigma\varsigma$; $\zeta\omega$ fut.: $\zeta\acute{\eta}\sigma\omega$ vedle $\zeta\acute{\eta}\sigma\omega\mu\epsilon\nu\sigma\varsigma$; vzpomenuté $\gamma\acute{e}\lambda\acute{\alpha}\omega - \gamma\acute{e}\lambda\acute{\alpha}\sigma\omega$ vedle $\gamma\acute{e}\lambda\acute{\alpha}\sigma\omega\mu\epsilon\nu\sigma\varsigma$; $\dot{\theta}\alpha\omega\mu\acute{a}\sigma\omega$ vedle $\dot{\theta}\alpha\omega\mu\acute{a}\sigma\omega\mu\epsilon\nu\sigma\varsigma$.

C. Dvojvýchodná adjektiva III. deklinace.

Adjektiva dvou prvních deklinací jsou obyčejně trojvýchodná; někdy i dvojího východu (nejčastěji složená: $\acute{\alpha}\delta\iota\kappa\omega\varsigma$, $\acute{\alpha}\dot{\theta}\epsilon\omega\varsigma$, $\acute{\alpha}\nu\omega\mu\omega\varsigma$). Řídká jsou adjektiva III. deklinace dvojvýchodná (- $\eta\varsigma$, - $\omega\nu$).

Kmeny na $\alpha\nu$ ($\alpha\varphi\omega\sigma\varsigma$)	kmeny na $\epsilon\varsigma$ ($\alpha\lambda\eta\dot{\theta}\epsilon\varsigma$)
sing.	plur.
n. $\acute{\alpha}\varphi\omega\omega\varsigma$ $\acute{\alpha}\varphi\omega\sigma\varsigma$	- $\epsilon\varsigma$ - α
g. $\acute{\alpha}\varphi\omega\omega\sigma\varsigma$	- $\omega\nu$
d. $\acute{\alpha}\varphi\omega\sigma\iota\varsigma$	- $\sigma\alpha i$
a. $\acute{\alpha}\varphi\omega\sigma\alpha\varsigma$ $\acute{\alpha}\varphi\omega\sigma\varsigma$	- $\alpha\varsigma$ - α
v. $\acute{\alpha}\varphi\omega\sigma\varsigma$	= nom.

sing.	plur.	sing.	plur.
$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\eta\varsigma$ $\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\varsigma$	- $\epsilon\varsigma$ - $\tilde{\eta}$	$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\eta\varsigma$ $\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\varsigma$	- $\epsilon\varsigma$ - $\tilde{\eta}$
$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\varsigma$	- $\omega\nu$	$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\varsigma$	- $\epsilon\varsigma$
$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\iota\varsigma$		$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\iota\varsigma$	
$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\sigma\varsigma$ $\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\sigma\varsigma$	- $\sigma\alpha i$	$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\sigma\varsigma$ $\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\sigma\varsigma$	- $\sigma\alpha i$
$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\sigma\varsigma$		$\acute{\alpha}\lambda\eta\dot{\theta}\dot{\epsilon}\sigma\varsigma$	

Cvičení.

Ούτως καὶ δι πατήρ δι οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν (vobis). ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν ἐν δλῃ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν δλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν τῇ δλῃ διανοίᾳ σου· αὕτη ἔστιν ἡ πρώτη ἐντόλη. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ δνδματί μου ἀιτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, διτι ἔγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν (pro vobis). οὔτως δὲ ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσονται ἔσχατοι. οὔτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ οἰου τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐπω (nondum) τὸ τέλος ἔστιν. Ἰησοῦς ἔμελλεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ (pro) τοῦ ἔθνους, ὑπὲρ τῶν πάντων τῶν πιστευσόντων εἰς αὐτόν. Διδάσκαλε, οἶδαμεν, διτι ἀληθῆς εἰ. Εἳν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι (gloriari) οὐκ ἔσομαι ἄφρων.

δλος všecek, celý,	ἔσχατος poslední 3.	θνήσκω mru
ἡ διανοία mysl	πρῶτος první	ἔθνος τὸ lid
αλτέω prosím, žádám	τὸ τέλος -ous konec	

6.

Aorist I. a II. (slabý a silný).

Nepravidelná adjektiva III. deklince.

A. Řecký aorist (*ἀόριστος χρόνος*) v indikativu vyjadřuje, že děj nastal, bez ohledu na jeho trvání. Aorist aktivní a medialní tvoří se dvojím způsobem: buď od prostého kmene (silný) nebo od kmene rozšířeného slabikou *σα* (slabý); obojí má přímnožek a přípony časů vedlejších.

I. akt. <i>ἐ-χρι-σα</i>	<i>ἐχρίσα-μεν</i>	med. <i>ἐχρισά-μην</i>	<i>ἐχρισά-μεθα</i>
<i>ἐ-χρι-σας</i>	<i>ἐχρίσα-τε</i>	<i>ἐχρισω(σασο)</i>	<i>ἐχρισα-σθε</i>
<i>ἐ-χρι-σε</i>	<i>ἐχρισα-ν</i>	<i>ἐχρισα-το</i>	<i>ἐχρισα-ντο</i> .

Pozn. 1. V 3. osobě sg. *σα* přechází v *σε*; v 1. a 3. os. koncovky odpadají.

2. U sloves s kmenem na souhl. němou, u nichž přichází *σα* v sousedství těchto souhlásek, nastávají libozvučné změny jako výše u futura: *ἔφύλαξα*, *ἔβλεψα*, *ἔπεισα*, *ἔσωσα*.

3. Slovesa s kmenem na plynnou (*λ*, *ν*, *ρ*) tvoří aorist *nesigmaticky* od zdlouženého kmene slovesného, při čemž se dlouží *α — η*, *ε — ει*, *ι — ι*, *υ — υ*: *ἀγγέλω* — *ῆγγειλα*, *κρινω* — *ἔκρινα*, *σπείρω* — *ἔσπειρα*.

II. Silný aorist tvoří některá slovesa němá od kmene slabého, podobně jako imperfektum:

akt.	ἔ-λιπ-ο-ν	ἔλιπομεν	med.	ἔλιπόμην	ἔλιπόμεθα
	ἔ-λιπ-ε-ς	ἔλιπετε		ἔλιπον (εσο)	ἔλιπεσθε
	ἔ-λιπ-ε	ἔλιπον		ἔλιπετο	ἔλιποντο.

Pozn. 1. V obecné mluvě oblibená koncovka aoristu **σαν** objevuje se i v 3. osobě pl. aoristu II.: **ἔλιποσαν** (zejména slož. **κατέλιποσαν** zanechali), **εῖποσαν** řekli, **εῦροσαν** našli.

2. Také **α** z prvního aor. přecházívá do aoristu II.: **ἔφυρον** — **ἔφυγαν** utekli; **εἶπον** — **εἶπαν** řekli, **ῆλθαν** přišli, **προσῆλθαν**, **ἀπῆλθαν**, **ἔλαβον** — **ἔλαβαν** vzali; **ἔπεσαν** padli, **ἀνέπεσαν**.

3. Některá slovesa tvoří v **κοινῇ obojí** aorist: **ἔκραξα** — **κέκραξον(!)** **ῆξα** — **ῆγαγον** (vedl jsem), **ἔλειψα** — **ἔλιπον**.

B. Konjunktiv obou těchto aoristů se tvoří (bez přímnožku) sponou zdloženou **ῳ/η**, a příponami hlavních časů; v I. aoristu je mimo to kmen rozšířen o znak aoristní **σ**. Bude tedy:

akt.	χρίσω	χρίσωμεν	χρίσωμαι	χρισώμεθα
	χρίσῃς	χρίσῃτε	χρίσηται = η	χρίσησθε
	χρίσῃ	χρίσωσι (ν)	χρίσηται	χρίσωνται.

Podobně konj. II. aoristu (silného):

akt.	λίπω	λίπωμεν	λίπωμαι	λιπώμεθα
	λίπῃς	λίπῃτε	λίπη (ηφαι)	λιπησθε
	λίπη	λίπωσι (ν)	λίπηται	λιπωνται.

Infinitiv II. aor. **λιπεῖν!** (akt.), **λιπ-έ-σθαι!** (med.);
partic. akt. **λιπών** (kmen-**-οντ**) -**ποῦσα** -**πόν**; **λιπόμενος** -**μένη** -**μενον.**

Infinitiv I. aor. akt. **χρίσαι!** med. **χρίσασθαι;**
partic. akt. **χρίσας** (-**σαντ**) -**σασα** -**σαν**; med. **χρισάμενος** -**μενη** -**μενον.**

C Nepravidelná adjektiva III. deklinace: **πᾶς**, **μέγας**, **πολύς**.

Adj. **πᾶς** mask. a neutrum (**πᾶν**) se sklání vesměs podle III.; femininum **πᾶσα** podle **α** dekl. Adj. **μέγας** (neutr. **μέγα**) a **πολύς** (neutr. **πολύ**) v nom. a akk. sg. jdou podle III.; ostatní pády sg. i plurál a femininum podle **-ο** -**α** kmene: **μεγαλο** (-**λη**) **πολλο** (-**λλη**).

sing.	plur.	sing.	plur.
n. πᾶς πᾶν πάντες πάντα		μέγας μέγα μεγάλοι(-αι)	μεγάλα
g. παντός πάντων		μεγάλου	μεγάλων
d. παντί πᾶσι		μεγάλῳ	μεγάλοις
a. πάντα πᾶν πάντας πάντα		μέγαν μέγα μεγάλους(-ας)	μεγάλα
v. πᾶν πᾶν = nom.		μέγα	= nom.
	sing.	plur.	
	πολύς πολύ	πολλοί (al)	πολλά
	πολλοῦ		πολλῶν
	πολλῷ		πολλοῖς
	πολύν πολύ	πολλούς(-ας)	πολλά
	πολύ		= nom.

Cvičení.

Kai ὡς ἤγγισεν δὲ Ἰησοῦς, ιδὼν (videns) τὴν πόλιν ἔκλαυσεν (κλαίω fleo) ἐπ’ αὐτῇ λέγων· δτι Εἰ ἔγνω (aor. ἔγνων) ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ (tu) τὰ πρὸς εἰρήνην. Καὶ εἰσελθὼν (part. aor. ἔρχομαι) εἰς τὸ ιερὸν ἥρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦτας λέγων αὐτοῖς· Γέγραπται· καὶ ἔσται δὲ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς, ὅμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν.

Οὗτος ἦλθεν (aor. ἔρχομαι) εἰς μαρτυρίαν; ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δὲ αὐτοῦ· οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ’ ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἤρωτησε τὸν Πιλάτον δὲ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὃν (part.) μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἀρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν δὲ Πιλάτος. Ἠλθεν οὖν καὶ ἤρε τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἠλθε δὲ καὶ δὲ Νικόδημος, δὲ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς (nocte) τὸν πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλδῆς ὡς λίτρας ρ' (ἐκατόν). ἔλαβον (aor.) οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸν διθυρίοις μετὰ (cum) τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἔστι τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

Κύριε, οὐ μέλει σοι, δτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπεν διακονεῖν; Τότε (tunc) οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πάντες ἔφυγον. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν δὲ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὅχλοις, Μετὰ (post) ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην δχλον πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ.

πωλέω vendo,	δ ληστής ον latro
ἡ προσευχὴ oratio	μαρτυρέω testor
τὸ σπήλαιον spelunca	μαρτυρία ἡ testimonium

<i>ἔρωτάω</i> rogo	<i>διθόνιον</i> ligamen
<i>κρύπτω</i> celo	<i>δέω</i> ligo -are
<i>αἴρω</i> tollo	<i>ἔθος</i> τὸ mos
<i>λίτρα</i> ἡ libra	<i>ἐνταφιάζω</i> sepelio
<i>ἐπιτρέπω</i> permitto	<i>μέλω</i> curo
<i>μέγυμα</i> τὸ -τος mixtura	<i>μέλει μοι</i> curae mihi est.

7.

Perfektum činné i trpné (medialní).**Plusquamperfektum.**

Indikativ perf. vyjadřuje, že děj je v přítomnosti skončen a následek jím přirozený trvá (*εὐρηκα!* *τέθνηκε*) ; je to perfektum praesens.

A. Perfektum se tvoří od kmene slovesného (někdy stupňovaného): *zdvojkou*, znakem perfekta **κα**, a osobními příponami časů hlavních. Zdvojka záleží v tom, že se obyčejně zdvojuje náslová souhláska s **ε** (vyjma **ρ**); u sloves začínajících samohláskou se rovná přímnožku. Perf. pas. má sice zdvojku, ale přípony se připínají ke kmeni bezprostředně.

Perf. akt. <i>λέ-λυ-κα</i>	<i>λελύκαμεν</i>	<i>λέλυμαι</i>	<i>λελύμεθα</i>
<i>λέ-λυ-κας</i>	<i>λελύκατε</i>	<i>λέλυσαι</i>	<i>λελυσθε</i>
<i>λέ-λυ-κε</i>	<i>λελυκασι</i> (ν)	<i>λέλυται</i>	<i>λελυνται</i> .

Pozn. 1. o *zdvojce*: a) Slovesa začínající dyšnou (χ, φ, θ) mají ve zdvojce příslušnou nezvučnou: *χρίω*, *κέχρι(σ)μαι*; *φύω*, *πέφυκα*; *θύω*, *τέθνηκα*.

b) slovesa mající v násloví: **ρ**, dvě souhlásky, nebo souhl. složené (ψ, ξ, ζ), přibírají zdvojku neúplnou (= přímnožku): *ἔσταλκα*, *ἔρρυνφα*, *ἔζήλωκα*, *ἔψευκα*. Vyjmuta jsou, je-li jedna plynná: *κέκλικα*, *κέκρικα*; rovněž *ῆτηκα* ale *ἔώρακα*.

c) Dvojitou zdvojku mají slovesa začínající s **α**, **ε**, **ο**, při čemž se dlouží kmen v násloví: *ἀκούω* — *ἀκήκοα*, *ἔλεγχω* — *ἔλήγεγμαι*, *δρύσσω* — *δρώρυγμαι*.

Pozn. 2. o kmeni. Podle uvedeného vzoru se časují kmeny na: *ι*, *υ*, dvojhásku; dále kmeny na **α**, **ε**, **ο**, kteréžto se dlouží: *τετίμηκα*, *πεφίληκα*, *πεπλήρωκα*.

b) kmeny na souhlásku *plynnou* (*λ*, *ν*, *ρ*): *ἄγγέλλω* — *ῆγγελκα*, *αἴρω* — *ῆρκα*, *σπείρω* — *ἔσπαρκα*, *φαινω* — *πέφαγκα*; z němých

na *zubnice*: πλάσσω — πέπλακα, ψεύδω — ἔψευκα, πείθω — πέπεικα, θαυμάζω — τεθαύμακα.

Zbývající kmeny na *retnice* a *hrdelnice* tvoří perfektum bez *η* pouhou připonou *α*, t. zv. perfektum II. (silné), při čemž přechází kmenová souhláska v stejnorodou dyšnou (*χ*, *φ*):

βλάπτω (km. βλαβ) - βέβλαφα; φυλάσσω (φυλακ) - πεφύλαχα; δρύσσω (οργυ) - δρώρυχα.

Pozn. 3. ke koncovkám. a) V 3. os. sg. *κα* přechází v *κε* (srov. 3. sg. aor.); v 1. a 3. os. sg. jsou koncovky otřeny.

b) V obecné mluvě se často objevuje záměna koncovek *αν* místo *ασι*: v 3. os. pl.: ἐώρακαν m. ἐօράκασι, ἐγνωκαν m. ἐγνώκασι(ν), τετέρηκαν m. τετερήκασι.

NB! V perf. pas., kde přicházejí do styku kmenové souhlásky s koncovkami *μαι*, *σαι*, *ται* etc., nastávají tyto libozvučné změny:

hrdelné:	rctné:	zubné:
1. $\kappa, \gamma, \chi + \mu = \gamma \mu$ + σ = ξ + τ = κτ	$\pi, \beta, \varphi + \mu = \mu \mu$ + σ = ψ + τ = πτ	$\tau, \delta, \vartheta + \mu = \sigma \mu$ + σ = σ + τ = στ
τάσσω: τέταγμαι (km. ταγ) τέταξαι τέτακται	βλάπτω: βέβλαμμαι (βλαβ) βέβλαψαι βέβλαπται	πείθω: πέπεισμαι πέπεισαι πέπεισται;

2. plynné *λ*, *ρ* zůstávají beze změny; *ν* před *μ* přechází v *σ*, nebo se připodobňuje: μαραίνω (hubím; pas. hynu) μεμάραμμαι, nebo μεμάρασμαι; μιαίνω (poskvŕňuji): μεμίασμαι, μεμίαμμαι.

B. Infinitiv a participia perf.

akt. λελυκέναι; λελυκώς, λελυκνῖα, λελυκός. (g. -κότος).
pas. λελύσθαι; λελυμένος, -μένη, -μένον.

Scholion: 1. οἰδα (vím), οἴδαμεν inf. εἰδέναι (věděti)

οἰδας	οἴδατε	part. εἰδώς, -υῖα, -ός (gen. -δότος).
οἴδε	οἴδασι	

2. Od kmene perfektního (zdvojeného) rozšířeného o slabiku *κει* a přímnožek, tvoříme někdy plusquamperfektum:

Akt.

ἐ-λελύ-κειν	ἐλελύκειμεν
ἐ-λελύ-κεις	ἐλελύκειτε
ἐ-λελύ-κει	ἐλελύκεισαν

m. i pas.

ἐλελύμην	ἐλελύμεθα
ἐλέλυσο	ἐλέλυσθε
ἐλέλυτο	ἐλέλυντο.

Cvičení.

*Kai μεθ (post) ἡμέρας διτῶ πάλιν ἡσαν ἔσω (intus) οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' (cum) αὐτῶν. ἔρχεται δὲ ὁ Ἰησοῦς
τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ λέγει αὐτῷ · "Οτι ἐώρακάς με,
πεπίστευκας · μακάριοι οἱ μὴ ἴδόντες (videntes) καὶ πιστεύσαντες.
Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, δὲ οὐκ ἔστι
γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ · ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύ-
σητε καὶ ἵνα ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ δινόματι αὐτοῦ. Γράφω ὑμῖν, νεα-
νίσκοι, δτι (quod) νενικήκατε τὸν πονηρόν. Οὐ μὴ πιστεύων τῷ
Θεῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, δτι (quia) οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν
μαρτυρίαν, ἢν μεμαρύρηκεν ὁ Θεός. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ
τετελευτικότος Μάρθα.*

κλείω serro	ψευστής mendax
νικάω vinco	σημεῖον το signum
τελευτάω morior (končím)	μαρτυρέω testor
θύρα ἡ porta	

8.

Aorist pasivní; futurum passivum.

Stupňování adjektiv.

Aorist pas. tvoří se od kmene rozšířeného slabikou *θη*, s pří-
množkem a koncovkami časů vedlejších (v indikativu); u časoslov
deponentních má i tento aorist význam aktivní (deponentia passiva):
ἀπεκρίθην, ἐπορεύθην.

Indic. <i>ἐ-λύ-θη-ν</i>	<i>ἐλύθημεν</i>	Conj. <i>λυ-θῶ</i>	<i>λυθῶμεν</i>
<i>ἐ-λύ-θη-ς</i>	<i>ἐλύθητε</i>	<i>λυ-θῆς</i>	<i>λυθῆτε</i>
<i>ἐ-λύ-θη</i>	<i>ἐλύθησαν</i>	<i>λυ-θη</i>	<i>λυθῶσι.</i>

Pozn. 1. Kmeny na *α ε ο* dlouží před slabikou *θη* kmenovou samohlásku: *ἐτιμήθην, ἐποιήθην, ἐφανερώθην*; výjimečně zůstává *α* po *ι, ε, ρ, i* jinde: *γελάω : ἐγελάσθην*.

2. Kmeny na souhlásku *nēmou* mění ji před *θη* takto:

<i>η, γ, χ + θ = χθ</i>	<i>: τάσσω (ταγ)</i>	<i>— ἐτάχθην</i>
<i>π, β, φ + θ = φθ</i>	<i>: πέμπω (πεμπ)</i>	<i>— ἐπέμφθην</i>
<i>ι, δ, θ + θ = σθ</i>	<i>: πειθω (πειθ)</i>	<i>— ἐπείσθην.</i>

3. Kmeny na plynou souhlásku mohou tvořiti vedle pravidelného aoristu i tvary bez *θ* a to od kratšího kmene slovesného nebo zdlouženého t. zv. aorist II. (na *ην*):

κλίνω má éklidην; κρίνω : ékrídηn; φαίνω : éfánnθηn, ale σπείρω : éspáρηn; στέλλω : éstálēn, φθείρω : ephthářēn. Tento II. silný aorist pas. je v κοινή v oblibě i u ostatních sloves: λέγω : élégn̄; γράφω : égráphēn.

B. Od téhož kmene (+θη) tvoří se i futurum pass. obdobně jako mediální:

λυ-θή-σο-μαι	λυθη-σόμεθα
λυ-θή-σε-φαι(η)	λυθή-σεσθε
λυ-θή-σε-ται	λυθή-σουται.

Pozn. 1. Slovesa, která tvoří aorist II. (bez θ), mají od téhož kmene i futurum II.: θάπτω (θap), ἔτάφην, ταφήσομαι; φαίνω : ἔφάνηn, φανήσομαι; βλάπτω (βlaþ), ἔβλαβηn, βλαβήσομαι; στέλλω : ἔστάληn, σταλήσομai a p.

2. Od kmene perfekta pas. tvoří se obdobně futurum pas. exactum (III): λελύσομai, λελύση (= -σεσai), λελύσετai, λελυσ-μεθa, λελύσεσθe, λελύσοντai.

Participia aor. pas. λυθείς, -θεῖσα, -θέι·; Infinitiv λυθῆναι;
(km. λυθεντ).

Participia futuri pas. λυθησόμενος, Infinitiv λυθήσεσθαι.
-μένη, -μενον;

C. Stupňování adjektiv (komparativ—superlativ).

Děje se dvojím způsobem a sice příponami: a) -τερος, -τατος;
b) -ιων, -ιστος.

ad a) ισχυρός (silný): ισχυρότερος, ισχυρότατος (superlativ je řídký).

ἀσθενής (nemocný): ἀσθενέστερος, -νέστατος.

NB! Je-li předposlední krátká, u o-kmenů se dloužívá; i bude: σοφός (moudrý), σοφώτερος, σοφώτατος;

νεός (nový), νεώτερος, νεώτατος.

ad b) Koncovkou -ιων, -ιστος tvořivají se komparativy nepravidelné:

πολύς — πλείων — πλεῖστος; μέγας — μείζων — μέγιστος;
ἀγαθός — κρείσσων — κράτιστος (βελτίον);
καλός — καλλίων — κάλλιστος; κακός — χείρων — χειριστος;
μικρός — ἐλάσσων — ἐλάχιστος (vedle: μικρότερος — -τατος).

Pozn. Novotvary jsou: μειζότερος, ἐλαχιστότερος;

Rovněž komparativy utvořené od adverbií:

ξέω (vně) : **ξέωτερος** (*τὸ σκότος ξέωτερον* tma vnější, *tenebrae exteriore*s).

σέω (vnitř) : **σέωτερος**; **κάτω** (dole) : **κατώτερος** a pod.

2. Celkem superlativu ubývá, zastupuje jej komparativ. Zbytky superlativu v Nov. Zákoně jsou: **ἀγιώτατος, ἀκριβέστατος** (accuratus), **ἐλάχιστος** (minimus), **ῃδιστα** (libentissime), **κράτιστος** (optimus), **μέγιστος** (maximus), **πλεῖστον** (plurimum), **τάχιστα** (celerime), **ὕψιστος** (altissimus), **ἔγγιστα** (proxime), **μάλιστα** (saepsissime).

Cvičení.

Toῦ δὲ Χριστοῦ Ἰησοῦν ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἡ συνελθεῖν (inf. aor.) αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἅγιον. Ἰωσήφ δὲ δ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὅν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ (occulte) ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδού, ἄγγελος Κυρίου κατ' ὅναρ (in somnio) ἐφάνη αὐτῷ λέγων · Ἰωσήφ, νίδις Δαβὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν (inf. aor.) Μαριὰμ τὴν γυναικα σου · τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἅγιον · τέξεται (pariet) δὲ νίδην, καὶ καλέσεις τὸ δνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν · αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ δλον γέγονε (factum est) ἵνα πληρωθῇ τὸ φῆθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος · Ἰδού, ἡ πάρθενος ἐν γαστρὶ ἔξει (fut. έχω) καὶ τέξεται νίδην, καὶ καλέσουσι τὸ δνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, δ ἐστι μεθερμενευόμενον · Μεθ' ἡμῶν δ Θεός.

ἡ γένεσις generatio, μνηστεύω desponso (ucházím se o), συνέρχομαι congrego, εὑρίσκω invenio, γαστήρ ἡ uterus, παραδειγματίζω demonstro, ἐνθυμέομαι cogito, φοβέομαι timeo, σώζω salvo, πληρόω impleo, ἡ πάρθενος virgo, ἐρμενεύω interpretor.

9.

Imperativ. — Zájmena. — Číslovky.

A. V první osobě imperativ odpadá; pro druhou a třetí osobu akt. i pas. (mediálního) imperativu jsou tyto koncovky:

	sing.	plur.		sing.	plur.
Akt. 2. θι ¹⁾	τε		Pas.	σο	σθε
3. τω	τωσαν			σθω	σθωσαν.

1. Bude tedy imp. praesentis:

	sing.	plur.		sing.	plur.
Akt. λῦε	λύετε		Pas.	λύεθο-ον	λύεσθε
λυέτω	λυέτωσαν			λυέσθω	λυέσθωσαν
	(δυτων)				(ἐσθων)

2. Imp. aoristu I.:

Akt.	λύσον(!)	λύσατε	Med.	λύσαι!	λύσασθε
	λυσάτω	λυσάτωσαν		λυσάσθω	λυσάσθωσαν ¹⁾
	(σάντων)			(σασθων)	

1) Klassická řeč užívala obojích forem, ale v *κοινή*, která měla vůbec zálibu v koncovkách *σαν*, jsou přípustny jen tyto tvary (Helbing 69).

Scholion:

	Imp. aor. II.		Imp. aor. I. plynných č.
	sing.	plur.	sing.
Akt.	λίπε	λίπετε	φῆνον
	λιπέτω	λιπέτωσαν.	φηνάτω
	sing.	plur.	sing.
med.	λιποῦ	λιπεσθε	φῆναι!
	λιπέσθω	λιπέσθωσαν.	φηνάσθω

3. Imp. aoristu pasivního.

	Aor. pas. I.		Aor. pas. II.
	sing.	plur.	sing.
	λύθητι	λύθητε	φάνηθι
	λυθήτω	λυθήτωσαν.	φανήτω

B. Zájmena

a) osobní:

sing.		plur.
ἐγώ	σύ (tu)	ἡμεῖς (nos)
ἐμοῦ, μου	σοῦ, σου	ὑμεῖς (vos)
ἐμοὶ, μοι	σοὶ, σοι	σφεῖς (ipxi)
ἐμέ, με	σέ, σε	ἡμᾶς
	ξ	ὑμᾶς

b) z. tázací začínají s π: ποῖος qualis, πόσος quantus, πότε quamdiu.

¹⁾ V *κοινή* má převahu imperativ aoristu; jím se vyjadřuje vroucnost přání. V Otčenáši prosby jsou v aor. imp. (Moulton).

c) z. demonstrativní s τ: *τοιοῦτος* (talis), *τόσος*, *τοσοῦτος* talis, tantus; srov. *οὗτος*, *αὕτη*, *τοῦτο*, jehož tvary začínají s τ, tam kde i člen má τ.

C. Číslovky.

a) základní			
εἷς(1), μία, ἐν ἐνδεκα 11	εἷς καὶ εἴκοσι	διακόσιοι, (αι, α)	
δύο (duo)	δώδεκα 12	δύο καὶ εἴκοσι...	= 200
τρεῖς, τρία τρεῖς καὶ δ. atd.	τριάκοντα 30	τριακόσιοι 300	
τέσσαρες, -ρα ale i δέκα δύο	τεσσαράκοντα 40	τετρακόσιοι 400	
πέντε, έξι	δέκα πέντε πεντήκοντα 50	πεντακόσιοι 500	
έπτα, δκτώ	δέκα δκτώ έξήκοντα 60	έξικόσιοι 600	
έννεα, δέκα εἴκοσι = 20	έκατον 100	ένακόσιοι 900	
(= decem)		χιλιοι, (δίς, τρίς)	
		= 1000	

b) řadové končí na τός (στός) vyjma δεύτερος (druhý), ἔβδομος (sedmý), δγδοος (osmý).

Cvičení.

BΙΒΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακὼβ. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Πᾶσαι αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες καὶ ἀπὸ Δαβίδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Β. ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. Καὶ ηκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες... ἐκ φυλῆς Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένα.

Ἄγιος ὁ Θεός, ἄγιος ἴσχυρός, ἄγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· ἔρχον καὶ ἰδε (!). Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κρίθητε. Ἔως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; Πέσω μᾶλλον (magis) ὃ πατήρ ὑμῶν δώσει (dabit) ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸν. Ός ἐὰν δέξηται ἐν παιδίον τοιοῦτο ἐμὲ δέχεται. Πορευθέντες ἀκριβῶς ἔξετάσατε περὶ (de) τοῦ παιδίου· ἐπὰν (cum) δὲ εὑρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, δπως καὶ ἐγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

ἴσχυρός fortis, ἀθάνατος immortalis, θαυμάζω miror, αἰτέω peto (3), δέχομαι accipio, ἀκριβῶς diligenter, ἔξετάζω interrogō, ἐπαγγείλλω annuntio, προσκυνέω adoro, γεννάω gigno, γενεά ἡ generatio, μετοικεσία migratio, σφραγίζω signo, φυλή ἡ tribus.

10.

Slovesa na -μι.

Sem patří slovesa 1. s kmenem prostým (zdvojeným nebo nezdvojeným (*τίθημι* — *φημι*), 2. s kmenem rozšířeným slabikou *νν* (*δείκ-νν-μι*).

Kmeny prosté.

Praesens

α	ε	$\circ$	α	ε	$\circ$
<i>ἴστημι</i>	<i>τίθημι</i>	<i>δίδωμι</i>	<i>ἴσταμαι</i>	<i>τίθεμαι</i>	<i>δίδομαι</i>
<i>ἴστης</i>	<i>τίθης</i>	<i>δίδως</i>	<i>ἴστασαι</i>	<i>τίθεσαι</i>	<i>δίδοσαι</i>
<i>ἴστησι</i>	<i>τίθησι</i>	<i>δίδωσι</i>	<i>ἴσταται</i>	<i>τίθεται</i>	<i>δίδοται</i>
<i>ἴσταμεν</i>	<i>τίθεμεν</i>	<i>δίδομεν</i>	<i>ἴστάμεθα</i>	<i>τίθέμεθα</i>	<i>δίδόμεθα</i>
<i>ἴστατε</i>	<i>τίθετε</i>	<i>δίδοτε</i>	<i>ἴστασθε</i>	<i>τίθεσθε</i>	<i>δίδοσθε</i>
<i>ἴστασι</i>	<i>τίθέασι</i>	<i>δίδόασι</i>	<i>ἴστανται</i>	<i>τίθενται</i>	<i>δίδονται</i>

Pozn. 1. V kmeni praesentním je *zdvojka iotová*. 2. Mimoto v singularu indikativu praes. i imperf. aktivního je kmenová samohláska (α , ε , $\circ$) *zdloužena*.

Konj. <i>ἰστῶ</i>	<i>τιθῶ</i>	<i>διδῶ</i>	<i>ἴστωμαι</i>	<i>τιθῶμαι</i>	<i>διδῶμαι</i>
<i>ἰστῆς</i>	<i>τιθῆς</i>	<i>διδῷς</i>	<i>ἴστη(ηφαι)</i>	<i>τιθῆ(ηφαι)</i>	<i>διδῷ(ωφαι)</i>
etc.	etc.	etc.	etc.	etc.	etc.

Pozn. Konjunktiv má tvary *stažené* s přízvukem na *stažené* slabice.

Imperf.

<i>ἴστην</i>	<i>ἐτίθην</i>	<i>ἐδίδουν</i>	<i>ἴστάμην</i>	<i>ἐτιθέμην</i>	<i>ἐδιδόμην</i>
<i>ἴστης</i>	<i>ἐτίθεις</i>	<i>ἐδίδους</i>	<i>ἴστασο</i>	<i>ἐτίθεσο</i>	<i>ἐδίδοσο</i>
<i>ἴστη</i>	<i>ἐτίθει</i>	<i>ἐδίδου</i>	<i>ἴστατο</i>	<i>ἐτίθετο</i>	<i>ἐδίδοτο</i>
<i>ἴσταμεν</i>	<i>ἐτίθεμεν</i>	<i>ἐδίδομεν</i>	<i>ἴστάμεθα</i>	<i>ἐτιθέμεθα</i>	<i>ἐδιδόμεθα</i>
<i>ἴστατε</i>	<i>ἐτίθετε</i>	<i>ἐδίδοτε</i>	<i>ἴστασθε</i>	<i>ἐτίθεσθε</i>	<i>ἐδίδοσθε</i>
<i>ἴστασαν</i>	<i>ἐτίθεσαν</i>	<i>ἐδίδοσαν</i>	<i>ἴσταντο</i>	<i>ἐτίθεντο</i>	<i>ἐδίδοντο</i>

Imperat. <i>ἴστη</i>	<i>τιθει(εε)</i>	<i>διδον(οε)</i>
<i>ἴστάτω</i>	<i>τιθέτω</i>	<i>διδότω</i>
<i>ἴστατε</i>	<i>τιθέτε</i>	<i>διδότε</i>
<i>ἴστάτωσαν</i>	<i>τιθέτωσαν</i>	<i>διδότωσαν</i>
<i>ἴστασο</i>	<i>τιθεσο</i>	<i>διδοσο</i>
<i>ἴστάσθω</i>	<i>τιθέσθω</i>	<i>διδόσθω</i>
<i>ἴστασθε</i>	<i>τιθεσθε</i>	<i>διδοσθε</i>
<i>ἴστάσθωσαν</i>	<i>τιθέσθωσαν</i>	<i>διδόσθωσαν</i>

Inf.	<i>Ιστάναι!</i>	<i>τιθέναι!</i>	<i>διδόναι</i>
Part.	<i>Ιστάς(ντ)</i>	<i>τιθείς</i>	<i>διδούς</i>
	<i>-ᾶσα, -άν;</i>	<i>-εῖσα, -έν;</i>	<i>-δοῦσα, -όν.</i>
Inf.	<i>Ιστασθαι</i>	<i>τιθεσθαι</i>	<i>διδοσθαι</i>
Part.	<i>Ιστάμενος</i>	<i>τιθέμενος</i>	<i>διδόμενος</i>
	<i>-η, ον;</i>	<i>-η, ον;</i>	<i>-η, ον.</i>

Aorist II.

Indik. <i>ἔστην</i>	<i>ἔθηκα</i>	<i>ἔδωκα</i> (Med.)	<i>ἔθέμην</i>	<i>ἔδόμην</i>
<i>ἔστης</i>	<i>ἔθηκας</i>	<i>ἔδωκας</i>	<i>ἔθεψο</i> = ον	<i>ἔδου(οφο)</i>
<i>ἔστη</i>	<i>ἔθηκε</i>	<i>ἔδωκε</i>	<i>ἔθετο</i>	<i>ἔδοτο</i>
<i>ἔστημεν</i>	<i>ἔθήκαμεν</i>	<i>ἔδώκαμεν</i>	<i>ἔθέμεθα</i>	<i>ἔδόμεθα</i>
<i>ἔστητε</i>	<i>ἔθήκατε</i>	<i>ἔδώκατε</i>	<i>ἔθεσθε</i>	<i>ἔδοσθε</i>
<i>ἔστησαν</i>	<i>ἔθηκαν</i>	<i>ἔδωκαν</i>	<i>ἔθεντο</i>	<i>ἔδοντο</i>

Konjunktiv:

<i>στῶ</i>	<i>θῶ</i>	<i>δῶ</i>	<i>θῶμαι</i>	<i>δῶμαι</i>
<i>στῆς</i>	<i>θῆς</i>	<i>δῶς</i>	<i>θῆ(ηφαι)</i>	<i>δῷ(ωφαι)</i>

Imperativ:

<i>στῆθι</i>	<i>θές</i>	<i>δός</i>	<i>θοῦ(εφο)</i>	<i>δοῦ(οφο)</i>
<i>στήτω</i>	<i>θέτω</i>	<i>δότω</i>	<i>θέσθω</i>	<i>δόσθω</i>
<i>στήτε</i>	<i>θέτε</i>	<i>δότε</i>	<i>θέσθε</i>	<i>δόσθε</i>
<i>στήτωσαν</i>	<i>θέτωσαν</i>	<i>δότωσαν</i>	<i>θέσθωσαν</i>	<i>δόσθωσαν.</i>

Inf. <i>στῆναι</i>	<i>θεῖναι</i>	<i>δοῦναι</i>	<i>θέσθαι</i>	<i>δόσθαι</i>
Part. <i>στάς</i>	<i>θείς(θεντις)</i>	<i>δούς(δοντις)</i>	<i>θέμενος</i>	<i>δόμενος</i>
(<i>σταντις</i>)	<i>-ᾶσα, -άν</i>	<i>-εῖσα, -έν</i>	<i>-οῦσα, άν</i>	<i>-η, ον</i>

Ostatní časy.

Fut. <i>στήσω</i>	I. aor. <i>ἔστησα</i>	perf. <i>ἔστηκα¹⁾</i>
a) <i>στήσομαι</i>	<i>ἔστησάμην</i>	
ε) <i>θήσω</i>	<i>ἔθησα</i>	<i>τέθηκα</i>
ο) <i>δώσω</i>	<i>ἔδωσα</i>	<i>δέδωκα</i>

¹⁾ 1. Sloveso *ἴστημι* mívá v perf. i tvary kratší: *ἔσταμεν* (*ἔστήκαμεν*) *ἔστώς, -ῶσα, -ώς* (místo *ἔστηκώς, -κυῖα, -ός*) *ἔστάναι* (m. *ἔστηκέναι*).

2. Vedle tvarů na *μι* přicházejí v kouzlné i tvary na *-ω* od týchž kmenů: *διδω* (*διδόω*), *Ιστάω* (*ἴστημι*), part. *Ιστῶν*.

aor. pas. ἐστάθην	fut. σταθήσομαι
α)	
ε) ἐτέθην	τεθήσομαι
ο) ἐδόθην	δοθήσομαι

Scholion. Obdobně podle sloves na -μι tvoří i některá slovesa na -ω tvary aoristu.

Kmeny na ν (δύω = ponořuji), kmeny na ω (γινώσκω = poznávám)

Ind. aor. ἐδυν ¹⁾	ἐδύμεν	ἔγνων	ἔγνωμεν
ἐδυς	ἐδύτε	ἔγνως	ἔγνωτε
ἐδυ	ἐδύσαν	ἔγνω	ἔγνωσαν
conj. δύω	δύωμεν	γνῶ	γνῶμεν
δύῃς	δύητε	γνῷς	γνῶτε
δύῃ	δύωσι(ν)	γνῷ	γνῶσι(ν)
imperat. δῦθι	δῦτε	γνῶθι ²⁾	γνῶτε
δύτω	δύτωσαν	γνώτω	γνωτωσαν
inf. δῦναι		γνῶναι	
part. δύς (δύντος)		γνούς (γνόντος)	
δύσα (δύσης)		γνούσα (γνόσης)	
δύν (δύντος)		γνόν (γνόντος)	

Cvičení.

1. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἄγιασθήτω τὸ δνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

τὸν ἀρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἀφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ δῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, δτι σοῦ ἔστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

ἀγιάζω světím, τὸ θέλημα,-τος vůle, ἀρτος ὁ chléb, σήμερον dnes, ἀφίημι odpoštím, τὸ ὀφείλημα,-ματος debitum, dluh; δ ὀφειλέτης dlužník, δ πειρασμός zkouška, tentatio, δύω (ρύμαι) zbavuji, eruo;

2. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, δτι αὐτῶν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μ. οἱ προφεῖς· δτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. Μ. οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην· δτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μ. οἱ ἐλεήμονες· δτι αὐτοὶ ἐλεηθήσον-

¹⁾ s významem „ponořil jsem se“. — ²⁾ srov. známé γνῶθι σεαυτόν!

ται. Μ. οὶ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ · δτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν δψονται. Μ. οἱ εἰρηνοποιοὶ · δτι αὐτοὶ νῖοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Μ. οἱ δεδιωγμένοι ἐνεκεν δικαιοσύνης · δτι αὐτῶν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

μακάριος beatus, blažený; πτωχός 3 chudý, πράος 2, πραῦς, -εῖα, -ν tichý, κληρονομέω dědím, dostává se mi; πεινάω lačním, διψάω žízním, χορτάζω krmím, ἐλεήμων 2 milosrdný, ἐλεέω smilovávám se, καθαρός 3 čistý, εἰρηνοποιός 2 mírumilovný, διώκω honím, pronásleduji; ἐνεκεν pro (za, propter).

Dodatek.

a) Zbytky optativu (způsobu žádacího).

Z optativu, jehož klasikové rádi užívali, jsou v památkách obecné mluvy jen chatrné zbytky. U sv. Lukáše a Pavla poněkud častěji, u sv. Jana vůbec ne, celkem 30krát u sv. Lukáše (z čehož 11krát εἰη), u sv. Pavla 31krát (z toho 14krát γένοιτο). O. se tvořil znakem *ι*: slabikou *oi*, *ai* u sloves na *ω*, nebo slabikou *iη* u časoslov na *-μι*, koncovkami časů vedlejších vyjma 1. os. sg. (-*μι*).

Nejčastější tvary optativu jsou tyto:

- a) O. praesentis: *ἔχοι, θέλοι, πάσχοιτε, ἔχοιεν, δύναιμην, δύναιντο.*
- b) O. aoristi: *εὐξαίμην, πλεονασαί, περισσεύσαι, ποιήσαιεν, ψηλαφήσειαν!*
- c) aoristi II: *φάγοι, τύχοι, βάθοι, δώῃ (=δοίη), δναίμην, γένοιτο, εῦροιεν.*
- d) aoristi pass: *λογισθείη, πληθυνθείη.*

Pozn. 1. v 3. os. pl. místo *ν* je častěji *σαν*: *εῦροισαν, ψηλαφήσαισαν.*

2. ojedinělé tvary aeolské: *-ειας, -ειε, -ειαν* m. *-αις, -αι, -αιεν*: *ψηλαφήσειαν.*

b) Zbytky „malých“ sloves na *-μι*.

1. *εἰμι* (kmen *ες*); imperativ: *ἴσθι, ἔστω, ἔστε, ἔστωσαν;*
inf. *εἰναι*, partic. *ῶν (ωντς)*, *οῦσα, δν;* ostatní tvary výše.

2. *εἰμι* (kmen *ι*) jen ve složeninách s významem praesentním: *jdu.*
indik. praes. *-ιασι*; imperf. *-ῆει, -ῆεσαν*
infinitiv: *-ιέναι*; partic. *-ιών, -ιοῦσα, -ιόν (ἐπιοῦσα i. e. ἡμέρα)*

3. *φημί* (*φα*); praes. *φημί*, 3. sg. *φησί*, 3. plur. *φησί* (*φασι*).
cfr. nefandus! Imperf. 3. sg. *ἔφη*; aor. *ἔφησα, ἔφασαν* (St. Zák.).

4. *οἰδα* (*ιδ*) (vím) imperf. *ῆδειν, ῆδεις ... ῆδεισαν*; conj. *εἰδῶ,*
εἰδῶμεν, εἰδῆτε; imperat. *ἴστε* (jednou); inf. *εἰδέναι, εἰδῆσω!* fut.;
partic. *εἰδώς (ντς), -νῖα, -όν.*

c) Seznam důležitějších

Praesens	Futurum	Aorist
ἀγγέλλω zvěstuji	—	—
ἀγω vedu	ἄξω	ῆξα, ἦγαγον
αἰρέω beru	αἰρήσω, ἐλῶ	εἴλον, -λόμην
αἴρω zdvihám	ἀρῶ	ῆρα
ἀκούω slyším	ἀκούσω	ῆκουνσα
ἀμαρτάνω chybuji	ἀμαρτήσω	ῆμάρτησα, ἦμαρτον
ἀμφιέννυμι oblékám	ἀμφιέσω	ῆμφίεσα
ἀνοίγω! otvírám	ἀνοίξω	ῆνοιξα, ἦνέωξα, ἀνέῳξα
ἀποκτείνω zabíjím	ἀποκτενῶ	ἀπέκτεινα
ἀπόλλυμι hubím	ἀπολέσω	ἀπώλεσα
ἀρέσκω líbím se	ἀρέσω	ῆρεσα
αὐξάνω množím	αὐξήσω	ηὔξησα
ἀφίημι odpoštím	ἀφήσω	ἀφῆκα
βαίνω kráčím	βήσομαι	ἔβην
βάλλω vrhám	βαλῶ	ἔβαλον
βούλομαι chci	βουλήσομαι	—
γίνομαι siu	γενήσομαι	ἔγενόμην
γινώσκω poznávám	γνώσομαι	ἔγνων
γράφω píši	γράψω	ἔγραψα
δείκνυμi ukazuji	δείξω	ἔδειξα
δέομαι potřebuji, žádám	—	—
δέω váži	δήσω	ἔδησα
δίδωm i dávám	δώσω	ἔδωκα
δοκéω mím	δόξω	ἔδοξα
δύναμαι moju	δυνήσομai	—
ἐγγίζω blížím se	ἐγγίσω	ῆγγισα
ἐγείρω budím	ἐγερῶ	ῆγειρα
ἐκχέω (-χύνω)	ἐκχεῶ	ἔξέχεα
ἐρχomai jdu	ἐλεύσομai	ῆλθον, -θα
ἐσθl̄w jím	φάγομai	ἔφαγον
εնr̄ískw nalézám	ενρήσω	εύρησα, εύρον
ěxw mám	ξέω	ἔσχον
ζώnnymi opásám	ζώσω	ἔζωσα
θápti w pohrbívám	θάψω	ἔθαψα
θélw chci	θελήσω	ῆθέλησα
ίστηm stavím	στήσω	ἴστησα, ἔστην stál jsem
κaiw pálim	καύσω	ἴκαυσα
κaλéw zovu	καλέσω	ἴκαλεσα

nepravidelných sloves.

Perfekt.	Perf.-pas.	Aor.-pas.
—	—	ἡγγέλην
—	—	ἡχθην
ἥρηκα	ἥρημαι	ἥρεθην
ἥρκα	ἥρμαι	ἥρθην
ἀκήκοα	—	ἠκούσθην byl jsem slyšán
ἥμάρτηκα	—	—
—	ἥμφιεσμένος!	—
—	—	ἥνοιχθην, ἥνοίγην, ἀνεῳχθην
—	—	ἀπεκτάνθην
ἀπόλωλα význ. pas. zahynul jsem	—	—
—	—	—
—	—	—
—	ἀφέωμαι	ἀφέθην
βέβηκα	—	—
βέβληκα	βέβλημαι	ἐβλήθην
—	—	ἐβουλήθην
γέγονα význ. pas.	γεγένημαι	ἐγενήθην
ἔγνωκα	ἔγνωσμαι	ἐγνώσθην
γέγραφα	γέγραμμαι	ἐγράφην
—	—	δειχθεὶς
—	—	ἐδεήθην
—	δέδεμαι	ἐδέθην
δέδωκα	δέδομαι	ἐδόθην
—	δέδογμαι	NB! δοκεῖ
—	δεδύνημαι	ἐδυνήθην
ἥγγικα	—	—
ἔγρήγορα bdím	ἔγήγερμαι	ἐγέρθην
—	ἔκκεχυμαι	ἐξεχύθην
ἔλήλυνθα	—	—
—	—	—
εὔρηκα	—	εὐρέθην
ἔσχηκα	—	(imperf. εἰχον)
—	(ἔξωσμένος)	—
τέταφα	—	ἔτάφην (ταφήσομαι)
—	—	—
ἔστηκα	—	ἔστάθην
—	—	ἐκαύθην, ἐκάην
κέκληκα	κέκλημαι	ἐκλήθην

Praesens	Futurum	Aorist
κερδαίνω získávám	κερδήσω	ἐκέρδησα
	κερδανῶ	
κλαίω pláči	κλαύσω	ἐκλαυσα
κλάω lámu	κλάσω	ἐκλασα
κρίνω soudím	κρίνω	ἐκρίνα
λαμβάνω beru	λήμψομαι	ἐλαβον
λανθάνω jsem skryt	(λήσω)	ἐλαθον
μανθάνω učím se	μαθήσομαι	ἐμαθον
μιμνήσκω vzpomínám	-μνήσω	-ξμνησα
δμνυμι přisahám	—	ἀμοσα
δράω vidím	δψομαι	ειδον
πάσχω trpím	—	ἐπαθον
πειθω přesvědčuji	πείσω	ἐπεισα
περιτέμνω circumcidو	—	-έτεμον
πίμπλημι naplňuji	πλήσω	ἐπλησα
πίνω piji	πίομαι	ἐπιον
πίπτω padám	πεσοῦμαι	ἐπεσα, ἐπεσον
πλέω pluji	πλεύσομαι	ἐπλευσα
πράσσω pracuji	πράξω	ἐπραξα
πυνθάνομαι táži se	πεύσομαι	ἐπυθόμην
ρήγνυμι lámu	ρήξω	ἐρρηξα
ρίπτω vrhám	ρίψω	ἐρριψα
σπείρω seji	σπερῶ	ἐσπειρα
στέλλω šlu	στελῶ	ἐστειλα
στρέφω točím	στρέψω	ἐστρεψα
σώζω chráním	σώσω	ἐσωσα
τελέω končím	τελέσω	ἐτέλεσα
τίθημι kladu	θήσω	ἐθησα, -θηκα, ἐθέμην
τίκτω rodím	τεξίομαι	ἐτεκον
τρέφω živím	θρέψω	ἐθρεψα
τρέπω obracím	τρέψω	ἐτρεψα
τρέχω běžím	δραμοῦμαι	ἐδραμον
τυγχάնω dosahuji	τεύξομαι	ἐτυχον
φαίνω jevím	φανοῦμαι	ἐφηνα
φέρω nesu	οἴσω	ἥνεγκον, -κα
φεύγω utíkám	φεύξομαι	ἐφυγον
φημί (λέγω) pravím	ἔρω	ειπον
φθείρω hubím	φθερῶ	ἐφθειρα
φοβοῦμαι bojím se	φοβήσομαι	—
χαιρώ raduji se	χαιρήσω,-σομαι	—
χρίω maži	χρίσω	ἐχρισα

Perfekt.	Perf.-pas.	Aor.-pas.
—	—	—
κέκλινκα	κέκλινμαι	ἐκλαύσθην
—	—	ἐκλάσθην
κέκρικα	κέκριμαι	ἐκρίθην
εῖληφα	εῖλημμαι, λέλησμαι	ἐλήφθην
—	—	—
μεμάθηκα	—	—
—	μέμνημαι	ἐμνήσθην
—	—	—
ἔώρακα	—	ῶφθην
πέπονθα	—	—
πέποιθα (δάνεζυji)	πέπεισμαι (-τετμημένος)	ἐπείσθην -ετμήθην
—	πέπλησμαι	ἐπλήσθην
πέπληκα	—	—
πέπωκα	—	—
πέπτωκα	—	—
—	—	—
πέπραχα	πέπραγμαι	ἐπράχθην
—	—	—
—	—	ἐρράγην
—	ἔρριμμαι	—
ἔσπαρκα	ἔσπαρμαι	ἐσπάρην
ἔσταλκα	ἔσταλμαι	ἐστάλην
ἔστροφα	ἔστραμμαι	ἐστράφην
σέσωκα	σέσωσμαι	ἐσώθην
τετέλεκα	τετέλεσμαι	ἐτελέσθην
τέθεικα	τέθειμαι	ἐτέθην
—	—	ἐτέχθην
τέτροφα	τέθραμμαι	ἐτράφην
—	τέτραμμαι	ἐτράπην
—	—	—
τέτυχα, τέτευχα	—	—
πέφαγκα, πέφηνα	πέφασμαι	ἐφάνην (φανήσομαι)
ἐνήνοχα	ἐνήνεγμαι	ὴνέχθην
—	—	—
εῖρηκα	εῖρημαι	ἔρρεθην
ἔφθαρκα	—	ἔφθάρην
—	—	ἔφοβήθην
—	—	ἔχάρην (χαρήσομαι)
—	κέχριμαι	ἔχρισθην

d) *Přehled slovesných tříd.*

A. Slovesa pravidelná:

1. S. samohlásková (verba pura)

- a) nestážená (kmeny ι , ν , dvojhl.): $\lambda\acute{\nu}\omega$, $\chi\varrho\acute{\iota}\omega$, $\acute{\alpha}\kappa\omega\acute{u}\omega$; I.
 b) stažená (kmeny α , ϵ , $\circ$): $\tau\iota\mu\bar{\omega}$, $\varphi\iota\lambda\bar{\omega}$, $\pi\lambda\eta\varrho\bar{\omega}$; II.

2. S. souhlásková (v. impura)

- a) němá — muta (km. na souhl. němou [$\kappa, \gamma, \chi; \pi, \beta, \varphi; \tau, \delta, \vartheta$]); III.
 b) plynná — liquida (km. na souhl. plynnou [$\lambda, \mu, \nu, \varrho$]) $\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega$,
 $\varphi\alpha\lambda\nu\omega$, $\sigma\pi\epsilon\lambda\omega$; tř. IV.

B. Slovesa nepravidelná:

V. tř. slovesa ν -ová; praesentní kmen rozšířený hl. ν : $\beta\alpha\lambda\nu\omega$,
 $\alpha\dot{\nu}\xi\acute{\alpha}\nu\omega$;

VI. tř. slovesa $\sigma\kappa\omega$ -vá (počínavá) kmen rozšířený slab. $\sigma\kappa$: $\varepsilon\dot{\nu}\varrho\acute{\iota}\sigma\kappa\omega$;

VII. tř. slovesa ϵ -ová praes. neb jiný rozšířený hl. ϵ : $\chi\alpha\acute{\iota}\varrho\omega$; $\delta\kappa\acute{\epsilon}\omega$;

VIII. tř. slovesa vícekmenná.

Slovesa na -μι a) kmeny samohl. $\alpha, \epsilon, \circ$: ἵστημι, τίθημι, δίδωμι.

b) v. defectiva ελμι, φημι, κεῖμαι, κάθημαι.

Část druhá.

SLOHOVÉ ZVLÁŠTNOSTI ŘEČTINY NOVOZÁKONNÍ.

Účelem těchto čtení je podati nejnutnější syntaktické zvláštnosti, bez nichž je těžko, ba nemožno, obejít se při četbě knih Nového Zákona. Více než jednotlivostí chceme si všimati zvláštností obecných a společných.

1. O gramatické shodě — neshodě členů větních.

(Kongruence — inkongruence.)

1. Nesoulad v čísle a rodě.

Řeč klasická víže jméno (podmět) v plurálu neutrius se slovesem (přísudkem) v singuláru, a to důsledně; řeč lidová nedala v té příčině důslednosti, někdy klade u slovesa singulár, někdy plurál.

Mt 10, ¹¹ ἀναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς; totéž u Mr 13, ¹²;

Jo 10, ⁸ οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα, ale tamtéž v. 3 τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολούθει. Luk. 12³⁰ ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν; ale ἐξῆρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν tamtéž 4 ⁴¹.

2. Hrubými neshodami v rodě i čísle vyniká kniha Apokalypsis jak u srovnání s ostatními spisy sv. Jana, tak s ostatními autory N. Zákona:

a) v rodě: Apc. 11, ⁴: αἱ δύο λυχνίαι αἱ... ἔστωτες (m. ἔστωσαι) 4, ¹: ἡ φωνὴ ἡ πρώτη... λέγων (m. λέγουσα); 11, ⁶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι... λεγόντες (cfr. 5, ¹²; 11, ¹; 10, ²; 14, ⁷; 19, ⁶; 21, ¹², ¹⁴).

b) v čísle: 9, ¹² ἐρχεται ἔτι δύο οὐαὶ (vae); zejména v partiicipiích převládá nom. masculini.

Pozn. Adj. πλήρης (plný) v N. Zákoně se objevuje jako nesklonné. Jo 1, ¹⁴ τὴν δόξαν αὐτοῦ... πλήρης χάριτος (cod. D πλήρη) Act. 6, ⁶ ἀνδρα πλήρης πίστεως (cod. B πλήρη).

Sem nálezejí i některé hebraismy:

a) neutrem označují se osoby muž. rodu: Jo. 3, ¹ ὅψεται πᾶσα σάρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ;

I. Jo. 5, 4 πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ; Jo. 17, 2 ἵνα πᾶν, δὲ δέδωκας αὐτῷ, δώσει αὐτοῖς ζωὴν (Γάπλ Λῆ);

b) čte-li se femininum za neutrum:

Mt. 21, 4 παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν δοφθαλμοῖς ἡμῶν;

c) plurál užívá se jako zábezpečujícího:

Mt. 2, 10 τεθνήκασιν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίον = (Herodes).

d) pluralia tantum: οὐρανοί (Οὐράνι): Mt. 3, 2 ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανῶν;

Lk. 10, 20 τὰ δυόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς (πύλαι, θύραι αἰῶνες).

2. Členy větné v pádech přímých (nom., vok.).

a) Nominativ přísudkový (predikativní) bývá vyjadřován akusativem s předl. εἰς (↳ hebraism).

Mt. 19, 6 ἔσονται εἰς σάρκα μίαν (cfr. 1. Cor. 6, 17), ale Mt. 19, 6 εἰσὶν . . . σάρξ· μία.

Lk. 3, 5 ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὑθείας; ἔσεσθὲ μοι εἰς υἱούς 2 Cor. 6, 18.

Srov. vazbu λογίζεσθαι εἰς:

Rom. 4, 3 ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, ib. 2, 28 εἰς περιτομὴν λογισθῆσεται.

Rom. 9, 8 τὰ τέκνα λογίζεται εἰς σπέρμα; Act. 19, 27 εἰς οὐδὲν λογισθῆναι (srov. české: za nic považovati).

b) Vokativ bývá zastoupen nominativem:

jen Mt. 27, 46 vok. Θεέ μον, jinak vždy Θεός, Act. 15, 2 κύριε δὲ θεός!

Mt. 11, 28 δὲ πατήρ! Act. 6, 10 δὲ σπότης, Jo. 13, 3 δὲ διδάσκαλος καὶ δὲ κύριος!

3. Pády nepřímé (gen., dat., ak.).

Obecně lze říci, že v κοινῇ ubývá pádů prostých, a bývají nahrazovány pády předložkovými; akusativ se rozšířil na újmu genitivu a dativu.

Genitiv.

a) známý, g. partitivní při časoslovech čítí (ἀκούω, μιμνήσω), dávání (κοινωνέω, μετέχω, ἀπτω), požívání (ἔσθιω, πίνω, διψάω,

πεινάω), *plnění* (*πίμπλημι*); nahrazuje se předložkovými pády zejména s předložkami *περὶ* a *ἐκ* (lat. ex):

Mt. 17, ⁶ ἀκούετε αὐτοῦ, ale 2 Pt. 1, ¹² ὑπομνήσκειν περὶ τούτων;

Jo 8, ⁵² οὐ μὴ γεύσεται θανάτου, ale Jo 4, ¹³ δὲ πίνων ἐκ τοῦ ὄντος τούτου;

Lk 1, ⁵³ πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, ale Jo 12, ³ ἡ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς δομῆς.

Vulg. domus impleta est ex odore unguenti.

b) genitiv ablativní (značící původ, východ, oddělení od čeho): *ἀπέχειν* vzdálen býti, *κωλύειν* brániti, *χωρίζειν* odstoupiti, *ἀκούειν* tivós (od někoho slyšeti), *πυνθάνεσθαι* dozvěděti se; *ὑστερεῖν* a *ὑστερεῖσθαι* míti nedostatek a pod., opisuje se zejména předložkou *ἀπό* (lat. ab):

Heb. 12, ¹⁶ μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος.

1 Cor. 1, ⁷ μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι; ibidem 7, ²⁷ λέλυσαι ἀπὸ γυναικός! Rom. 7, ³ ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου!

c) pouhý gen. komparativní při slovesech značících srovnání bývá někdy zatlačován předložkou *παρά*.

Mr. 12, ³¹ μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν; ale:

Heb. 1, ⁴ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν δνομα;

Luk. 13, ² Δοκεῖτε δτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἀμαρτιοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, δτι ταῦτα πεπόνθασιν;

Dativ.

Vedle vlastní funkce přejal tento pád i úkol *instrumentálu*, čím se co děje; *sociativu* (osob i věcí: přičinu, čas, míru) i *lokálu*. Všecky tyto druhy se obyčejně opět vyjadřují pády předložkovými *ἐν*, *ἐπί*, *κατὰ* a pod.

a) D. instrumentální: Lk. 22, ⁴⁹ κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ;

Act. 2, ³⁸ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ δνόμῳ Ἰησοῦ X.

Act. 4, ⁹ ἐν τίνι οὗτος σέσωσθαι; Lk. 21, ²¹ ἐν ποιᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῷ. Mr 1, ⁸ ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὄντι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι Ἅγιῳ!

b) Sociativ: Rom 11, ²⁰ τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν; ib. 8, ²⁴ τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν; ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου αἴτοῦσιν ἀπὸ σοῦ: ale Act. 8, ³⁰ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὅδον;

Act. 5, ¹⁷ ἀνέστη Ἰούδας δὲ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις (ib. 6, ⁵).

Act. 7, 22 ήν δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις!

Dativ zastupuje i *medium*. Jo 19, 17 βαστάζων ἐστιῷ τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν (m. βασταζόμενος).

Akusativ.

Vedle *předmětu*, na který činnost přechází (*ἄγειν τινά, εὖ περικακάς ποιεῖν, λέγειν τινά*), a *výsledku činnosti* (*δρύξαι τάφον*), značí akusativ i *cíl* a *rozsah* (časový i místní). V N. Zákoně mimo to se rozšířil na újmu genitivu a dativu:

a) m. gen. Apc. 5, 13 πάντα ἡκουσα λέγοντας (m. πάντων . . . λεγόντων);

Jo. 2, 9 ἐγεύσατο τὸ ὅδωρ δ ἀρχιτρίκλινος (m. τοῦ ὕδατος);

b) m. dat. Act. 27, 22 παραινῶ ὑμᾶς εὑδημεῖν (m. ὑμῖν);

1. Cor. 7, 31 οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον (m. τῷ κόσμῳ).

Zvláštnosti ř. akusativu: a) ak. vztahu (*δνομα* — jménem, φύσιν — povahou, přirozeností, γένος — rodem);

b) dvojí akusativ závislý na jednom časoslově: *ποιεῖν, διδάσκειν, αἰτεῖν* (žádati někoho za něco), *ἀφαιρεῖσθαι τινά τι* (zbavit někoho něčeho);

ad a) prvý je zatlačován dativem: Ac 7, 51 σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτητοι καρδίαις καὶ ὥστε! ib. 14, 8: ἀδύνατος τοῖς ποσίν.

ad b) druhý Mt. 4, 19 ποιήσω ὑμᾶς ἀλεεῖς (lovce), ale i s předlož. εἰς: Mt. 21, 46 ἐφοβήθησαν τ. δχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον;

Srov. časté ως ἀπὸ místo ak. Jo. 11, 18: ήν ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ως ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε.

4. Předložky.

Některé předložky v κοινῇ se stávají oblíbenějšími, než byly u klasiků, jiné zanikají nebo mění smysl:

1. Oblíbeny jsou zejména *ἐκ* (ἐξ) a *ἀπό*, které přebírají úkol genitivu jak partitivního, tak ablativního: Jo. 16, 17 εἰπον ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ; Lc. 21, 14 θανατώσοντιν ἐξ ὑμῶν; Heb. 12, 16 μὴ τις διτερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος; též 1. Cor. 1, 7 ἐν μηδενὶ χαρίσματι!

2. Řídnou *ἀντί*, *ἀμφί*; *ἀνά* původně na, vzhůru (*ἀναβαίνω* = vystupuji), nyní má smysl distributivní *po*: Mt. 20, 10 ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον (po denáru).

3. Zaměňují se: *εἰς* — *ἐν* (v Papyrech Fajum *ἐν* s ak., *εἰς* s dat. Stud. Pont.) Act. 9, 28 εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος *εἰς*

Τερουσαλήμ, Mr 1, ²¹ ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν cod. A (B dat.); δ εἰς τὸν ἄγρον Mr. 13, ¹⁰ Vulg. qui in agro erit; podobně: παρά (u) — πρός (ku) s ak. Mt. 21, ²⁵ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς¹⁾; Mr. 11, ³¹ δ. πρός ἑαυτούς; Ac. 5, ¹⁰ ἔθαψαν αὐτὴν πρός τ. ἄνδρα αὐτῆς. Předložka ἐπὶ (kde) mívá m. gen. dat. i akusativ: Mt. 9, ⁹ καθήμενον ἐπὶ τῷ τελώνιον; σὺν se váže i s genitivem: σὺν Σίων καὶ Ἀννίῳ ἀδελφῶν Latyshev Inser. Ponti II. 301, 401.

5. Časoslovo (přísudek).

1. Řeč hellenistická kolísá i v užívání *media* (r. středního sloves); někdy ho užívá: Mc. 10, ³⁸ Οὐκ οὐδατε, τί αἴτεῖσθε; Ac. 9, ²⁴ παρειηροῦντο τὰς πύλας; ale a) někdy se spokojí s aktivem na místě media (futura): ἐπαινέω (ἐπαινήσω), διώκω — διώξω, θαυμάζω — θαυμάσω, γινώσκω — ἀναγνώσω, κλαύω — κλαύσω; Mt. 33, ⁸ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν (totéž Lc. 11, ⁴⁹). Lc. 6, ²⁵ κλαύσετε; totéž Jo. 16, ²⁰ κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς;

b) tvary passivní zatlačují medium (ἀποκριθήσομαι, ἀπεκρίθην m. ἀποκρινοῦμαι, ἀπεκρινάμην). Ac. 8, ²⁸ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων; ib. 2, ¹¹ στραθεὶς δὲ Πέτρος (m. στάς), cfr. Ac. 9, ³⁹ Ἀναστὰς δὲ δὲ Πέτρος;

c) deponentia mění se v aktiva a opačně: Mc. 14, ⁴⁷ εἰς δέ τις σπασάμενος τὴν μάχαιραν; Mt. 26, ¹¹ ἀνέσπασε τ. μάχαιραν αὐτοῦ; (srov. výše u dativu).

2. Není důsledná v užívání časů jako ř. klasická; imperfektum se čte m. aoristu i opačně (ἔτελεύτα m. ἔτελεύτησεν zemřel); perfektum m. aoristu (γέγραφα m. ἔγραψα) srov. Witkowski: Epistulae privatae gr., Lipsiae 1911, 149—150.

Zvláštnosti:

a) *Koινη* si vytvořila futuristické *presens*; libujíc si v živých formách ve vypravování, užívá presentu m. futura: Apoc. 2, ²²: ιδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην καὶ ἀποκτενὼ τὰ τέκνα ἐν θανάτῳ; Jo 15, ⁶: συνάγοντιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλοντιν, καὶ καίσται!

b) vytvořila si (zvláštní tvary) pro perfektum presens: ἔσχηκα τεθαύμακα: Ro. 5, ²: προσαγωγὴν ἔσχηκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν; u Epikteta τεθαύμακα 4, ⁹; u Diodora μέμνηκα 1, ³¹.

¹⁾ S tím souvisí i nestejně překlady řeckého πρός, na př. πρός τὸν Θεόν se překládalo v staroslovanských textech ог еога и отъ еога; je v tom záměna předložek πρός — παρά.

Způsoby časoslova.

Obecně lze říci, že v *κοινῇ* přibývá konjunktivu na úkor klasického optativu; infinitivu a participií zdánlivě přibývá, ve skutečnosti obojího ubývá (Rademacher).

Indikativ.

a) I. vyjadřuje skutečnost; *co není skutečné*, vyjadřuje ř. *minulosť*; k jemnějšímu vyjádření neskutečnosti spojovalo se *ἄν* s imperfektem pro neskutečnost v přítomnosti, *ἄν* s aoristem (perf. i plusquamperf.) pro neskutečnost v minulosti:

α) Imperf. Jo. 5, ¹⁰ εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωνσεῖ, ἐπιστεύετε ἀν ἐμοὶ;

β) Aorist I. Cor. 2, ⁸ εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἀν τὸν κύριον τῆς δόξης ἔσταύρωσαν; 1. Jo 2, ¹⁹ εἰ γὰρ ἔξημῶν ἤσαν, μεμενήκεισαν ἀν μεθ' ἡμῶν.

b) Indikativem aoristi vyjadřuje se *přání nesplnitelné*: 1. Cor. 4, ⁸: *ῷφελον ἐβασιλεύσατε!* Gal. 4, ²⁰ *Ἄνθελον παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς* (m. *θέλοιμι* *ἀν*); indikativem futuri *přání splnitelné*: Gal. 5, ¹² *Ὤφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς*.

Konjunktiv.

K. vyjadřuje a) vybídnutí (adhortativus), b) zákaz (prohibitivus), c) uvažování (deliberativus).

ad a) Mc. 12, ⁷ *δεῦτε, ἀποκτείνωμεν*; b) 2. Thes. 2, ³ *μὴ τις ὑμᾶς ἔξαπατήσῃ*;

c) Mc. 12, ¹¹ *δῶμεν η μὴ δῶμεν κῆρυσον καίσαρι*.

Zvláštnost *κοινῇ*: vyjadřuje konjunktivem (obyč. aor.) *přání* místo klasického optativu: Rut 1, ⁹: *δώῃ ὑμῖν κύριος καὶ ἀνάπαυσιν εὖρητε* (*δώῃ* — *δώῃ*); nebo *úmysl* něco činiti: *δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πορνῆς* Ap. 17, ¹.

Ve větách vedlejších stává konjunktiv jak po čase hlavním, tak po vedlejším:

a) v účelných: Mt. 5, ²³ *παρεκάλει αὐτὸν . . . ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῆς τὰς χεῖρας αὐτῇ, ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ*;

b) v podmínečných: Jo. 13, ⁷ *μακάριοι ἔστε, ἐὰν ποιήτε αὐτά;* Mr. 3, ²⁴ *οὐ δύναται σταθῆναι η βασιλεία ἐκείνη, ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἔαντὴν μερισθῇ*;

c) ve vztažných: Lc. 22, ¹¹ *ποὺ ἔστιν τὸ κατάλυμα, δπου τὸ πάσχα φάγω*;

Imperativ.

Mluva obecná oplývá imperativy aoristi proti imp. presentnímu; jednodobostí vyjadřuje se tu *úsilněji* rozkaz nebo přání, nežli imperativem presentis. Jak v Otčenáši, tak ve všech liturgiích východních skoro výlučně se čte imperativ aoristi.

Infinitiv.

I. vyjadřuje činnost bez rázovitého určení; může být podmětem, předmětem, a s členem nebo předložkou vyjadřuje všecky vztahy:

čas: Ac. 1, 8 μετὰ τὸ παθεῖν αὐτόν; Lc. 1, 8 ἐγένετο ἐν τῷ Ιερατεύειν αὐτόν;

účel: Mat. οὐκ ἥλθον καταλῦσαι (τὸν νόμον) ἀλλὰ πληρῶσαι;

následek: Apoc. 5, 5 ἐνίκησεν δὲ λέων ἀνοίξαι τὸ βιβλιον.

Ve vedlejších větách nejen po ὅστε (Mar. 9, 28 ἐγένετο ὅσει νεκρὸς, ὅστε πολλοὺς λέγειν, διτι ἀπέθανε), ale i po πρὶν: Mt. 26, 34 πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με; ale i: 1. Petri 5, 8 δ ἀντιδικος ὑμῶν περιπατεῖ ζητῶν, τίνα καταπιεῖν.

Ve skutečnosti však v κοινῇ ubývá infinitivu, protože jsou tu možné i vazby se spojkami (zejména u sv. Jana a Matouše):

Lc. 1, 43 πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ . . . πρὸς ἐμέ;

Jo 16, 2 ἔρχεται ὁρα, ἵνα πᾶς δὲ ἀποκτείνας ὑμας δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ.

Participium.

V řeč. hellenistické se opisují původní tvary *prosté* participiem s pomocným slovesem, které rádo vypadává:

2 Cor. 8, 19 συνεπέμψαμεν δὲ τὸν ἀδελφὸν . . . χειροτονηθεὶς (ἐστιν) ὃπο τῶν ἐκκλησιῶν; Apoc. 1, 14 ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ . . . καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ἀστέρα ἐπτά.

Ale za to ubývá p. doplňujícího při časosl. býti, jednati, čiti, poznávati (u Luk. a Pavla zůstává):

Mr. 5, 19 ἔγνω τῷ σώματι, διτι λαται ἀπὸ τῆς μάστιγος (m. λώμενος).

Ac. 7, 12 ἀκούσας Ἰακὼβ ὅντα σίτια εἰς Αἴγυπτον! Lc. 8, 16 ἔγνων δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ.

6. Záporky.

Ve větě nezávislé oči popírá indikativ, μὴ všecky ostatní způsoby (Blasův kánon); ve větách vedlejších je veliký zmatek: μὴ

zůstává jen při konjunktivu ve větách účelných, kdežto *οὐ* se dře do popředí v podmínkových.

Pro zesílení záporu se z. i zdvojuje: Mt. 24, 4 *οὐδ' οὐ μὴ γένηται.*

7. **Spojky.**

1. *ἴνα* bývá nejen účelné, i výsledné (že): Jo 17, 3 *αὕτη ἐστιν η ζωή, ίνα γινώσκωσι σε* (zatlačuje spojku *δπως*);

2. *ἄστε* původně výsledné bývá i účelné: Mt. 27, 1 *συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς . . . ἄστε θανατῶσαι αὐτόν.*

3. *ὅτι* bývá nejen příčinné, ale i výsledné: Jo. 3, 16 *ἡγάπησεν δὲ Θεὸς τὸν κόσμον, ὅτι τὸν υἱὸν τὸν μονογενῆ ἔδωκεν.*

Zaměňují se *εἰ* — *ἔὰν* a mívají při sobě i indikativ: 1 Jo. 5, 16 *ἔὰν οἴδαμεν; ὅτι ἀκούει ἡμῶν;* ale tamže v. 14 *ἔάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἀκούει ἡμῶν.*

Podobně *ὅτε* — *ὅταν*; původní časové *ἐπεὶ* mívá smysl příčinný (*ἐπεδή*).

Část třetí.

STYLISTICKÉ ZVLÁŠTNOSTI POSV. KNIH N. ZÁKONA

Kromě skladby našich autorů, která si všímá obecných pravidel a forem vyjadřovacích, jsou pozoruhodné i jejich osobní (individuální) prvky neboli sloh. Hagiografové N. Zákona píší celkem prostou řeči lidovou ve větách jednoduchých, souřadných nebo podřadných, zřídka ve větách složených (v souvětí¹⁾). To platí i o sv. Lukáši, který, jak bylo řečeno, jazykově se cení nejvíce; jen sv. Matouš a Pavel pěstují prosu umělou.

Obecně si všimněme těchto méně zvyklých obratů:

1. hagiografové uvádějí leckdy řeč přímo spojkou *δτι* (někdy bylo i klasicky tak; viz Jan 10, ²⁸ ὑμεῖς λέγετε, δτι βλασφήμεις;

2. místo věty podřadné přiřaďují řeč přímo: Luc. 14, ¹⁸ ἔρωτῷ σε, ἔχε με παρηγημένον. Rom. 13, ³ θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἔξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει.

Jednotlivosti.

Sv. Marek: 1. Nejčastěji přiřaduje spojkou *καὶ* (¹), což je zřejmý hebraismus; v I. hl. 30krát, v II. a III. více než 25krát, ne-hledíc k časté spojce *καὶ* mezi jednotlivými slovy. Mar. 12, ¹² καὶ ἔζητον αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον (Luc. má zde již ἐφοβ. δὲ). Mr. 15, ²⁸ καὶ ἦν ὡρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν (místo spojky časové).

2. Užívá též asyndeta: Mr. 2, ¹¹: ἔγειρε, ἀρον τὸν κράβαττόν σου — 4, ²⁹ σιώπα, πεφίμωσο!

Sv. Matouš. 1. Podobně jako Marek, přiřaduje i on spojkou *καὶ* neb *asyndetem*, zejména však spojkami časovými: *τότε*, *ἐν ἐκείνῳ* τῷ *καιρῷ* (ώρᾳ), *ἀπὸ τότε*, *μέτα τοῦτο*, *εἰτα*, *ἔπειτα*, *ἔτι*, *πάλιν*; Mt. 2, ¹: *τότε Ἡρώδης λαθρὰ καλέσας τὸν μαγούς...¹⁸ τότε Ἡ. ἰδών...* ¹⁷ *τότε ἐπληρώθη τὸ ρεθὲν διὰ Ἱερεμίου...;* 3, ⁵, ¹³, ¹⁵; 4, ¹, ⁵, ¹⁰. Mt. 12, ¹ *ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη δὲ Ἰησοῦς;* 14, ¹; 18, ¹: *ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ.*

¹⁾ Srov. Luk. 1 1—4; Act. 1, 1—3, 15, 24—26.

2. Asyndeta užívá zejména ve výrocích a předpisech: 5, 3—7 stále: *Μακάριοι οἱ πτωφοὶ . . . μακάριοι οἱ πενθοῦντες . . .* a *Ἡκουσατε δτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαιοῖς · οὐ φονεύσεις . . .* 27, 31, 33 atd.

3. Sv. Matouš pěstuje i prosu umělou (viz níže).

Sv. Lukáš píše nejpečlivěji. 1. Setřel nejeden aramaism Markův, ale mimo oba prology (Ev. i Ak.) přiřaduje i on velmi často spojkou *καὶ*: Lc. 1, 19 ὁ δυνατὸς, καὶ ἄγιον τὸ δυναμα αὐτοῦ (m. relativ); i v čele závětí: *καὶ δτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμηραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν . . .* 2, 21, 22; 38, 39 a j. v.

2. Začátek evangelia sv. Lukáše je vzor periody, též začátek apoštolského dekretu Sk. 15, 24—25; jinak však zanedbává i on prosu umělou.

Sv. Jan si libuje v přiřaďování vět spojkou *καὶ* (1), ale často se jí vyhýbá užíváním částic *τὲ*, *δὲ*, *οὖν*, *γὰρ* i asyndeta, nehledic k podřaďovacím vazbám s *δτι*, relativem a participiem:

Jo. 4, 1 *Ως οὖν ἔγνω ὁ κύριος . . .* 4 *ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι . . .* 5 *ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν . . .* 6 *Ὕν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ . . .* 8 *οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τ. δόδοιπορίας ἐκαθέζετο;* asyndeton v. 9 *λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνή: Πῶς σύ . . .*

2. Ve vypravování staví rád vedlejší větu (účelnou i vztaznou) v čelo: Joh. 19, 28 *Ἴνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει δίψω.* Joh. 10, 30 *δν πατήρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλε ὑμεῖς λέγετε δτι βλασφημεῖς.* Jinak píše prostou prosou (soloecismy).

Sv. Pavel. U něho máme dobrou, někdy vybranou řeč lidovou — klasického není tu mnoho, aspoň jednotlivá slova (*ἀκριβεστάτην αἰρεσιν* Sk. 26, 5; attické *ἴσασιν* 26, 4 a zbytky optativu podobně jako u sv. Luky).

Přiřaduje 1. participiem, relativem; spojkou *δτι*, často však unavuje a činí řeč méně přehlednou než při prostém *καὶ*: Rom. 9, 1—6 *Ἄλληθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεως μου ἐν πνεύματι ἀγίῳ · δτι λύπη μοι ἐστιν μεγάλη . . . ηὐχόμην γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τ. Χριστοῦ ὑπὲρ τ. ἀδελφῶν μοῦ, τῶν . . .*

2. Asyndeta má klasické příklady: I. Kor. 7, 27 *δέδεσαι γυναικί | μὴ ξήτει λύσιν || λέλυσαι ἀπὸ γυναικὸς | μὴ ξήτει γυναικα.*

3. Časté periody sv. Pavla, jinde řídké, jsou známka prosy umělé, stejně jako řečnické obraty. Řím. 1, 18 *οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, δτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.*

Ukázky umělé prosy hagiografů novozákonních.

Kromě složených vět jsou známkou prosy umělé t. zv. řečnické figury (*σχήματα*), a to a) f. slovní (*σχ. λέξεως*): synonyma, paronomasia neboli blízké opakování slov (Mt. 21, 11 κακοὺς κακῶς ἀπόλεσει), homoioteleuton neboli podobné zakončení: Rom. 12, 15 χαιρεῖν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαίόντων; obměna pořadku slov a pod.

b) F. myšlení neboli věcné (*σχ. διανοίας*): antithesis, paralely a pod. U Židů byl oblíbený paralelismus věcný (viz u Siracha 51 kapitol), který vyjadřoval jednu a touž myšlenku dvěma i více členy větnimi; byl prostý, *synthetický* nebo *antitheticický*. Něco podobného máme i v knihách Nov. Zákona.

Ze spisovatelů novozákonních, zejména evangelista Matouš a sv. Pavel užívají ve svých spisech hojně řečnických figur nejen slovních, i věcných (paralelismů).

Příklady paralelismu prostého:

I Kor. 7, 4: ή γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἔξουσιάζει, ἀλλὰ δ ἀνήρ | δμοίως δὲ καὶ δ ἀνήρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἔξουσιάζει, ἀλλὰ ή γυνή.

Mat. 10, 32: πᾶς οὖν δστις δμολογήσει ἐν ἑμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, | δμολογήσω καγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς · | δστις δ' ἀνρήσηται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων | ἀρνήσομαι καγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

I Cor. 1, 28-29: Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν ἀδελφοί· δτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, | οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς · | ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κδσμον ἔξελέξατο δ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, | καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κδσμον ἔξελέξατο δ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ισχυρά, | καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κδσμον καὶ τὰ ἔξουθενημένα ἔξελέξατο δ θεὸς καὶ τὰ μὴ δυτα, | ἵνα τὰ δυτα καταργήσῃ | δπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τ. θεοῦ.

Příklad paralelismu *synthetického*:

I Kor. 10, 16: τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, δ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἔστιν; τὸν ἄρτον, δν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἔστιν;

Mat. 7, 13 : Εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης; | ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ δόδος ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, | καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.

ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ δόδος ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, | καὶ δλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.

tamtéž v. 21 : Πᾶς οὖν δοτις ἀκούει μον τὸν λόγον τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, δμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, δοτις φκοδδμησε τ. οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν | καὶ κατέβη ἡ βροχή, | καὶ ἥλθον οἱ ποταμοὶ, | καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ οὐχ ἔπεσεν· | τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. v. 28 : καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μον τὸν λόγον τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, δμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, δοτις φκοδδμησεν αὐτοῦ τ. οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον | καὶ κατέβη ἡ βροχή, | καὶ ἥλθον οἱ ποταμοὶ | καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν· | καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

Příklad paralelismu antithetického:

I Kor. 1, 25 : τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ | σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν· καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ | ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν.

Příklad velice umělého paralelismu: Kor. 9 19–22.

- a) ἐλεύθερος γὰρ ὅν ἐκ πάντων πᾶσιν ἔμαυτὸν ἔδούλωσα, ἵνα τὸν πλείονας κερδήσω·
- b) καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω, |
- c) τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὅν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τὸν ὑπὸ νόμον κερδήσω, |
- c) τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἀνομος, μὴ ὅν ἀνομος Θεοῦ, ἀλλ᾽ ἐνομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τὸν ἀνόμον, |
- b) ἐγενόμην τοῖς ἀσθενεσιν ἀσθενής, ἵνα τὸν ἀσθενεῖς κερδήσω, |
- a) τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τίνας κερδήσω.

Kromě těchto umělých forem řeči jsou u sv. Pavla dlouhé věty přiřaděné (*ne periody*), spojené relativy, participii, přerušené apostrofami, anakoluty, na něž se hodí srovnání, že je tu posluchač veden jako chodec dlouhým stromořadím, jehož není vidět konec. Srov. Kol. 1, 8–9. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχετε εἰς πάντας τὸν ἀγίους διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ἢν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐστὶν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἣς ἡμέρας ἡκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ· καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ, τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, δις ἐστιν πιστὸς ὑπὲρ ἡμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, δικαὶος δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

Jakýsi druh paralelismu, jemuž však chybí rozčlenění, je v I Tim. 3, 16:

Μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον·
δις ἔφανερώθη ἐν σαρκὶ,
ἔδικαιώθη ἐν πνεύματι,
ἀφθη ἀγγέλοις,
ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν,
ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ
ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ.

Řek by nenapsal v šesti kólech po sobě jdoucích sloveso v čelo věty (*hebraism*) Srov. Jo. 37, 17; Mat. 6, 9 a pod.

Z autorů menších spisů novozákonních viz některé paralelismy u sv. Jakuba:

1, 19 ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, | βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι .
1, 9 κανχάσθω δ ταπεινὸς ἐν τῷ ὄψει αὐτοῦ, | δ δὲ πλούσιος
ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ.
3, 9 ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν κύριον | ἐν αὐτῇ καταρώμεθα
τ. ἀνθρώπους ..
4, 8 καθαρίσατε χεῖρας ἀμαρτωλοί, | καὶ ἀγνίσατε καρδίας
διψυχοι.¹⁾

---

¹⁾ Upozorňuji na články prof. dra. I. Hejčla: K rytmické skladbě listu sv. Jakuba, v ČKD. z r. 1932 str. 10—24, 154—165.

Téhož: Eurytmie listu sv. Judy, tamtéž str. 273—280; jakož i jeho pojednání o básnictví hebrejském v České Bibli, III str. 780—783.

SLOVNÍČEK.

ἀγαθός 3 bonus, dobrý
 ἀγαπάω diligo 3, miluji
 ἀγάπη ἡ amor, láska, plur. hody
 ἀγαπητός -όνs dilectus, milý
 ἀγενής -ές ignobilis, neurozený
 ἀγγέλλω annuntio 1, zvěstuji
 ἀγγελος δ nuntius, posel
 ἀγιάζω sanctiflico, světím
 ἀγιος 3 sanctus, svatý
 ἀγνίζω puriflico 1, sanctiflico 1,
     čistím, posvěcuji
 ἀγνοέω nescio, nevím
 ἀγω duco 3, vedu
 ἀδελφή ἡ soror, sestra
 ἀδελφός δ frater, bratr
 ἀεί semper, vždycky
 αἷμα -ματος τό sanguis, krev
 αἵρεσις -σεως secta, zvolení, do-
     bytí, sekta
 αἴρεω irr. assumo 3, beru
 αἴρω irr. tollo, zdvihám
 αἴτεω peto 3, žádám; med. žá-
     dám si
 αἰών -νος δ saeculum, věk
 αἰώνιος 2 i 3 aeternus, věčný
 ἀκολουθέω sequor, následuji
 ἀκούω audio, slyším
 ἀκριβής -ές accuratus, certus,
     přesný, jistý
 ἀκριβῶς assidue, pilně
 ἀλαλος 2 mutus, němý
 ἀλέκτωρ -ρος δ gallus, kohout
 ἀλήθεια ἡ veritas, pravda
 ἀληθής -θοῦς 2 veridicus, prav-
     domluvný, pravdivý
 ἀλιεύς δ piscator, rybář

ἀμαρτάνω irr. pecco 1, hřeším,
     chybuji
 ἀμαρτία ἡ peccatum, chyba,
     hřich
 ἀμαρτωλός δ peccator, hřišník
 ἀμμος δ arena, písek
 ἀμφιέννυμι vestio 4, oblékám
 ἀνά vzhůru, po (po denáru)
 ἀναγινώσκω lego 3, čtu
 ἀνάθεμα -ματος τό anathema,
 ἀνάπαυσις -εως ἡ requies, odpo-
     činek, pokoj
 ἀνασπάω evagino 1, tasím
 ἀνάστασις -σεως ἡ resurrectio,
     vzkříšení
 ἀναστατώ conturbo 1, pobuřují
 ἀνεμος δ ventus, vítr (srov.
     animus)
 ἀνήρ ἀνδρός δ vir, muž
 ἀνθρωπος δ homo, člověk
 ἀνοίγω irr. operio 4, otvírám
 ἀνομος 2 sine lege, bez zákona
 ἀντίδικος δ adversarius, nepřítel
 ἀπαρνέομαι (ἀρνέομαι) nego 1,
     zapíram
 ἀπέρχομαι irr. abeo, odcházím
 ἀπέχω disto 1, jsem vzdálen
 ἀπιστία ἡ infidelitas, nevěra
 ἀπό cum gen. ab, od
 ἀποθνήσκω irr. morior, umírám
 ἀποκόπτω abscindo 3, odrezávám
 ἀποκρινομαι respondeo 2, odpo-
     vídám
 ἀποκτείνω irr. occido, zabíjím
 ἀπόλλυμι irr. deleo, hubím
 ἀπολύω dimitto 3, propouštím

ἀπόστολος ὁ apostolus, posel
ἄπτω accendo 3, rozžíhám
ἀπώλεια ἡ interitus, zahynutí
ἄρα ergo, tedy, nuže
ἀρέσκω irr. placebo 2, líbím se
ἀριθμός ὁ numerus, číslo
ἄρτος ὁ panis, chléb
ἀρχή ἡ initium, počátek, vláda
ἄρχομαι incipio 3, počínám,
 vládnу
ἄρχων -*ντος* regens, vládce
ἀσθενής -*ές* debilis, slabý
ἀστήρ -*έρος* ὁ stella, hvězda
αὐτός -*ή* -*τό* ipse, on, sám
ἀφαιρέω cfr. *αἴρεω*, -*ρέομαι* od-
 nímám
ἀφεσίς -*σεως* ἡ remissio, odpuš-
 tění
ἀφίημι dimitto, odpouštím
ἀφρων -*νος* 2 amens, insipiens,
 nemoudrý

βαίνω irr. gradior 3, kráčím
βάλλω iacio 3, vrhám
βαπτίζω baptizo 1, ponořuji,
 křtím
βασιλεία ἡ regnum, království
βασιλεύς -*λέως* ὁ rex, král
βασιλεύω regno 1, kraluji
βασιτάζω fero, nesu
βιβλίον τό libellus, knižka
βίβλος ἡ liber, kniha
βλάπτω noceo 2, škodím
βλασφημέω blasphemо 1, rou-
 hám se
βλέπω aspicio 3, hledím
βούλομαι volo, chci
βραδύς -*εῖα* -*ύ* tardus, váhavý
βροχή ἡ pluvia, dešť

γαστήρ -*τρός* ἡ gaster, uterus,
 žaludek, útroba
γείτων -*τονος* ὁ ἡ vicinus, soused
γελάω rideo, směji se
γενεά ἀς ἡ generatio, pokolení
γεννάω gigno 3, rodím

γένος γένους τό genus, rod
γεύομαι gusto 1, okouším
γῆ ἡ terra, země
γίνομαι irr. fio, stávám se
γινώσκω irr. cognosco 3, po-
 znávám
γλῶσσα ἡ lingua, jazyk, řeč
γνῶσις -*σεως* ἡ cognitio, poznání
γογγίζω murmuro 1, reptám
γονεύς ὁ generator, otec; plur.
 rodiče
γόνν -*νατος* τό genu, koleno
γραμματεύς ὁ scriba, písář
γράφω scribo 3, píši
γυνή -*ναικός* ἡ mulier, žena
γύψ γυπός ὁ vultur, sup

δείκνυμι monstro 1, ukazuji
δέκα decem, deset
δέομαι rogo 1, potřebuji, žádám;
 δεῖ opportet
δεσπότης ὁ dominus, pán
δεῦτε — δεῦρο age, nužel
δέω ligo 1, váži
δηνάριον τό denarius, dinar
διά cum gen. per, skrze; cum
 acc. διὰ τι cur, proč
διακονέω servio 4, sloužím
διάκονος ὁ servus, sluha
διαλογίζομαι sermonem confero
 3, uvažuji, rozmlouvám
διανοία ἡ mens, mysl
διάφορος -*ον* differens, různý
διδάσκαλος ὁ magister, učitel
διδάσκω doceo 2, učím
διδάχη ἡ doctrina, učení
δίδωμι do 1, dávám
διέρχομαι pertranseo 4, pro-
 cházím

δίκαιος 3 i 2 iustus, spravedlivý
δικαιοσύνη ἡ iustitia, spravedl-
 nost

διψάω sitio, žizním
διψυχος duplex animo, dvojité
 myslí

διώκω persecutor 3, pronásleduji

δόξα ἡ gloria, sláva, minění
δοῦλος ὁ servus, sluha
δονλόδω servum facere, podrobují
δύναμαι posum, mohu
δύναμις ἡ -ew̄s potestas, síla
δυνατός 3 potens, mocný
δύο duo, dva nom. gen. acc.,
 δύσι dvěma
δύω mergo 3, nořím; **δύομαι**
 oblékám se

Ἔγγιζω appropinquo 1, blížím se
Ἔγγυς adv. proxime, blízko;
Ἔγγιστα proxime, nejbliže
Ἔγείρω exergefacio, budím
Ἔγώ ego, já;
Ἔμοῦ μου, mne
Ἔμοι μοι, mně mi
Ἔμέ με, mne mě
Ἔθνος τό populus, národ
Ἔθος τό mos, zvyk, obyčej
εἰ, **εἰ ἀν**, **εἰν** si, jestliže
εἴκοσι viginti, dvacet
εἰς in cum acc. do, na, k; zamě-
 ťuje se s εν in, v, na
εἰρήνη ἡ pax, mír
εἰρηνοποιός = **εἰρηνικός** 3, paci-
 ficus, pokojný
εἰμι, **εἰναι** sum, jsem
εἰμι (**ἔπειμι** — **ἔπιέναι**) venio,
 jdu; **ἔπιών** nastávající
εἰς, **μία,** **ἕν**, gen. **ἔνος** unus, jeden
εἰσέρχομαι ingredior, vcházím
ἐκ, před samohl. **ἔξ,** lat. ex, s gen.
 z (čeho)
ἕκαστον (ρ') centum, sto
ἕκαστος 3 omnis, každý
ἕκβάλλω eicio 3, vyháním
ἕκεῖνος 3 ille, onen
ἕκκλάω infringi 3, odlamuji
ἕκκλησια ἡ congregatio, sbor
ἕκλέγω eligo 3, volím si
ἕκπλήσσω excutio, pas. miror,
 děsím se, divím se
ἕκπορεύομαι egredior 3, vy-
 cházím

ἔκχέω (-χύνω) irr. effundo 3,
 vylévám
ἔλεγχω arguo 3, usvědčuji
ἔλεέω misereor 2, smilovávám se
ἔλεήμων -ov misericors, milo-
 srdný
ἔλεύθερος 3 i 2 liber, svobodný
ἔνεκεν = **ἔνεκα** propter, cum
 gen., pro, k vůli
ἔνθυμέομαι cogito 1, pomýšlim
ἔννέα novem, devět
ἔννομος 2 secundum legem, pod-
 daný (zákonu)
ἔνταφιάζω sepelio 4, pohřbívám;
 cfr. **τάφος**
ἔντολή ἡ praeceptum, přikázani
ἔνώπιον coram, před očima,
 v očích
ἔξ sex, šest
ἔξαπατάω (ἀπατάω) fallo 3, kla-
 mu
ἔξονδενδω (-θενδω) contemno 3,
 tupím
ἔξονσία ἡ potestas, moc
ἔξονσιάζω potestatem habeo,
 mám moc
ἔξω extra, vně
ἔπαγγελία ἡ annuntiatio, pro-
 missio, zvěst, zaslíbení
ἔπάν = **ἔπει** **ἄν** cum, když, až
ἔπι cum gen. in, na; cum dat.
 super, nad, na; cum acc. in, na
ἔπιμέλομαι curo 1, pečuji
ἔπιμελῶς assidue, pilně, pečlivě
ἔπιούσιος quotidianus, denní;
 srov. **ἔπιων**, **ἔπιονσα** (ἡμέρα)
ἔπιτρέπω ccedeo, dovoluji
ἔπτά septem, sedm
ἔργον τό opus, dílo
ἔρημος ἡ solitudo, poušt
ἔρμενεύω interpretor 1, tlumočím
ἔρχομαι gradior 3, jdu
ἔρωτάω quaero 3, interrogo 1,
 táži se, prosím
ἔσθιω irr. edo 3, jím
ἔσω intus, uvnitř

ἔτερος 3 alter, alias, druhý, jiný
 ἔσχατος 3 i 2 novissimus, ultimus,
     poslední, zadní
 εὐαγγέλιον τό evangelium, blahá
     zvěst, zpráva
 εὐγενής -ές generosus, urozený
 εὐλογία benedictio, požehnání
 εὑρίσκω irr. invenio, nalézám
 εὐρύχωρος 2 spatiosus, široký
 εὐχομαι voveo, oro, modlím se
 ἔχω habeo, mám
 ἔως usque, až

 ζάω vivo 3, žiji
 ζηλόω zelo 1, horlivý
 ζητέω quaero, hledám
 ζωή ἡ vita, život
 ζώνυμι cingo 3, opásám

 ἥδυς ἥδεῖα ἥδύ libens, iucundus,
     příjemný; ἥδιστα libentissime,
     velmi rád
 ἥμεται nos, my;
     ἥμῶν nás,
     ἥμην nám, ἥμᾶς nás
 ἥμέρα ἡ dies, den

 θάλασσα ἡ mare, moře
 θάνατος ὁ mors, smrt
 θανατώ occido 3, usmrť
 θάπτω sepelio, pohřívám, srov.
     τάφος
 θαυμάζω miror, divím se
 θαυμαστός -ή -όν, mirabilis,
     divný
 θέλημα -ματος τό voluntas,
     vůle
 θέλω volo, chci
 θεμελιώ fundo 1, zakládám
 Θεός ὁ Deus, Bůh
 θλίβω premo 3, tlačím
 θλίψις -εως ἡ tribulatio, soužení
 θρηνέω ululo 1, naříkám
 θριξ τριχός ἡ capillus, vlas
 θρόνος ὁ thronus, trůn, stolice
 θυγάτηρ -τρός ἡ filia, dcera

θυμός ὁ mens, mysl
 θύρα (θύρη) ἡ ianua, dveře
 θύω offero, obětuji

 λάουμαι sano 1, dep. léčím (i lé-
     čím se)
 λόιος 2 i 3 proprius, vlastní
 λερατεύω sacerdotio fungor 3,
     konám službu kněžskou
 λερεύς ὁ -εως sacerdos, kněz
 λερόν τό sacellum, chrám, po-
     svátné místo
 λημι mitto 3, posílám
 λνα ut, aby, že
 λιχνός 3 fortis, silný
 λιστημι statuo 3, stavím

 καθαρισμός ὁ purificatio, oči-
     štění
 καθαρός 3 mundus, čistý
 καθαρίζω purifico 1, očišťuji
 καθέξομαι consido, sedám si
 καθῆμαι sedeo 2, sedím
 καθώς (ώς) sicut, jako
 καίω comburo 3, pálim
 καλέω voco 1, volám, zvu
 καλός 3 pulcher, krásný
 κακός -ή -όν malus, zlý
 καρδία ἡ cor, srdce
 καρπός ὁ fructus, plod, ovoce
 κατά desuper, sub, secundum, s,
     pod, podle
 καταβαίνω descendō 3, sestu-
     puji
 καταισχύνω confundo 3, zahan-
     buji; med. stydim se
 καταλείπω derelinquo 3, ostavuji
 κατάλυμα-ματος τό diversorium,
     příbytek
 καταλύω solvo 3, ruším
 καταπίνω devoro 1, pohlcuji
 καταράομαι maledico 3, zlořečím
 καταργέω destruo, kazím
 καυχάομαι glorior, chlubím se
 κερδαίνω irr. lucror 1, získávám
 κεφαλή ἡ caput, hlava

κῆρυξ δ census, daň
 κηρύσσω annuntio, hlásám, oznamují
 κλαίω fleo 2, pláči
 κλάω frango 3, lámu
 κλεις -ειδός ἡ clavis, klíč
 κλείω clando 3, zavíram, zamýkám
 κλίνω declino 1, kloním
 κληρονομέω haeredito 1, dědim, vládnu čím
 κλῆσις ἡ -εως vocatio, povolání
 κλίνη ἡ lectum, lůžko
 κοινός 3 communis, obecný
 κοινωνέω communico 1, sdílím
 κοινωνία communicatio, společenství
 κοπιάω (-άζω) fatigor, jsem unaven (pracuji)
 κόσμος δ mundus, svět
 κράβατος δ crabatum, lůžko
 κράζω clamo 1, křičím
 κρίνω iudico 1, soudím
 κρίσις -σεως ἡ iudicium, soud, rozhodování
 κτίσις -σεως creatio, creatura, tvorení, tvor
 κύριος δ dominus, pán
 κύων κυνός δ οἱ ἡ canis, pes
 κωλύω impedio 4, bráním komu

λαθρά clam, tajně
 λαλέω loquor, mluvím
 λαμβάνω irr. capio 3, beru
 λανθάνω irr. lateo, jsem skryt
 λαός δ populus, lid
 λατρεία ἡ obsequium, služba
 λέγω dico 3, pravím
 λείπω relinqu, zanechávám
 λίθος δ lapis, kámen
 λίτρα ἡ libra
 λόγος δ verbum, slovo
 λοιπός -όν reliquus, ostatní, zbývající
 λύπη ἡ tristitia, zármutek
 λύσις ἡ solutio, rozvázání

λυχνία ἡ lucerna, svícen
 λύχνος δ = λυχνία
 λύω solvo, rozvazují, ruším

μαθητής δ discipulus, žák
 μακάριος 3 beatus, blažený
 μάλιστα saepissime, nejvíce, nejčastěji
 μανθάνω irr. disco, učím se
 μαρτυρέω testor, svědčím
 μαρτυρία ἡ testimonium, svědectví
 μέγας μεγάλη μέγα magnus, veliký
 μέλλω incipio 3, volo, chystám se k čemu; chci μέλει μοι
 μένω maneo 2, zůstávám
 μερίζω divido 3, dělím
 μέσος -ση -σον medius, střední
 μετά cum gen. cum, s; cum acc. post, po
 μετανοέω poenitentiam ago 3, kaji se
 μετανοία ἡ poenitentia, pokání
 μετέχω communico 1, sdílím
 μετοικεσία ἡ transmigratio, stěhování
 μίγμα -ματος τό mixtura, směs
 μικρός 3 parvus, malý
 μιμνήσκω irr. recordor, vzpomínám si
 μισέω odi, nenávidím
 μνηστεύω desponso 1, ucházím se (o koho)
 μονογενής -ές unigenitus, jednorozencový
 μόνος μόνη μόνον unicus, jediný, sám
 μυριάς -άδος ἡ nesčíslný počet;
 μύριοι = 10.000, decem milia
 μωρός 3 stultus, pošetilý

νεανίας δ iuvenis, mladík
 νεανίσκως δ iuvenis, mladík
 νεκρός δ mortuus, cadaver, mrtvý

νεός νεά νεόν novus, nový
 νηστεύω iejuno, postím se
 νόμος ὁ lex, zákon
 νῦν nunc, nyní
 νύξ νυκτός ἡ nox, noc

 δ — ἡ — τό articulus, člen
 δδοιπορία ἡ iter, cestování
 δδός ἡ via, cesta
 δθόνιον τό linteum, plátno
 ολδα novi, vím
 οικοδομέω aedifico 1, stavím
 οικία ἡ domus, dům
 οίκος ὁ domus, dům
 δκτώ octo, osm
 δλος 3 totus, všecek, celý
 δμνυμι (-νύω) iuro 1, přisahám
 δμοιώ assimilo 1, připodob-
     ňuji
 δμολογέω confiteor 2, vyznávám
 δνίνημι irr. prosum, prospívám
 δνома τό nomen, jméno
 ονομάζω nomino, jmenuji
 δπως ut, aby
 δρασις -σεως ἡ visio, vidění
 δράω irr. video 2, vidím
 δρνις -ιθος ὁ i ἡ passer, pták
 δρύσσω fodio 3, kopám
 δς, ἦ, δ qui; který, jenž
 δτι quod, quia; že, protože
 ονά vah, vae, ó (výkřik), běda
 ούπω nondum, ještě ne
 ούρανιος 3 coelestis, nebeský
 ούρανός ὁ coelum, nebe
 ούς ώτός τό auris, ucho
 ούτος αύτη τοῦτο hic haec hoc,
     tento tato toto
 ούτως sic tak
 δφειλέτης ὁ debitor, dlužník
 δφείλημα -ματος τό, debitum,
     dluh, vina
 δφείλω debeo 2, aor. ὕφελον,
     jsem povinen; ὕφελονι δφελον
     utinam, kéž by
 δφθαλμός ὁ oculus, oko
 δχλος ὁ turba, zástup

παιδίον τό parvulus, děťátko
 πάλιν iterum, opět
 παραβολή ἡ parabola, srovnání,
     podobenství
 παραδειγματίζω demonstro 1,
     ukazuji, na odiv stavím
 παραινέω commoneo, radím,
     napomínám
 παραιτέω excuso 1, omlouvám
 παράλησις -σεως ἡ vocatio,
     volání, útěcha
 Παράλητος ὁ Paraclitus, advo-
     catus, Utěšitel
 παραλυticus -ή -όν paralyticus,
     ochromený
 παραπορεύομαι praetereo, jdu
     mimo
 πάρειμι adsum, jsem tu
 πάρθενος ἡ virgo, panna
 πᾶς πᾶσα πᾶν, totus, omnis,
     všecek, celý
 πάσχω irr. patior, trpím, snáším
 πατάσσω percutio 3, udeřiti
 πατήρ -τρός pater, otec
 πειθω persuadeo, přesvědčuji
 πεινάω esurio, lačním
 πειρασμός ὁ tentamen, tentatio,
     pokušení
 πέμπω mitto, posílám
 πέντε quinque, pět
 περί cum gen. pro, za, o; cum
     acc. circa, okolo
 περιπορεύομαι circumeo, obchá-
     zím
 περισσεύω opulentum, super-
     fluum esse, nadbytek mítí,
     zbytečným býti
 περιτέμνω irr. circumcidio, obře-
     závám
 πέτρα ἡ petra, skála
 πηγή ἡ fons, studnice
 πίμπλημι repleo, plním
 πίνω irr. bibo, pijí
 πίπτω cado 3, padám
 πιστεύω credo, věřím
 πίστις -σεως ἡ fides, víra, věrnost

πλάσσω formo 1, tvořím
 πλατύς -τεῖα -τύ spatus, pro-
     stranný
 πλείων -νος comp. πολύς
 πλεονάξω opulentum esse, míti
     nadbytek
 πλέω navigo 1, pluji
 πληθύνω impleo 2, naplňuji
 πλήρης -ες plenus, plný
 πληρώω impleo 2, naplňuji
 πλοῖον τό navis, loď
 πλούσιος 3 dives, bohatý
 πνεῦμα τό spiritus, duch
 πνέω (πνεύσω) flø 1, vanu
 ποιέω facio 3, činím
 ποῖος ποία ποῖον qualis, jaký
 πόλις πόλεως ἡ urbs, město
 πολύς πολλή πολύ multus,
     mnohý
 πονηρός 3 malus, zlý; δ πονηρός
     čábel
 πορεύομαι gradior 3, jdu
 πόρνη ἡ meretrix, nevěstka
 πόσος -ον quantus, jak veliký
 ποταμός δ fluvius, řeka
 ποτήριον τό calix, číše
 πούς ποδός pēs, noha
 πράσσω laboro 1, pracuji
 πραῆς -εῖα -αῦ, též πρᾶος -ον
     mitis, mírný, krotký
 πρίν antequam, dříve než
 πρόβατον τό ovis, ovce
 πρός cum acc. ad apud, k, u
 προσαγωγή ἡ accessus, přístup
 προσδέχομαι accipio, přijímám
 προσευχή ἡ oratio, modlitba
 προσκόπτω irruo 3, biji do čeho
 προσκυνέω adoro 1, klaním se
 προσπίπτω irruo 3, obořuji se
 προσπορεύομαι advenio 4, při-
     cházím
 πρόσωπον τό facies, lice
 πρώτος 3, primus, první
 προφήτης δ propheta, prorok
 πτῶσις -σεως ἡ ruina, pád
 πτωχός 3 pauper, chudý, žebrák

πύλη ἡ porta, brána
 πυνθάνομαι irr. exquo 3, táži se
 πύρ πυρός τό ignis, oheň
 πωλέω vendo 3, prodávám

ρεθέν dictum, řečené (od km. ρε,
     ρήτωρ) srov. φημί.
 ρίπτω iacio 3, vrhám
 ρήγνυμι frango 3, lámu
 ρῆμα -ματος τό verbum, slovo
 ρύομαι (ἔρύω), eruo 3, libero 1,
     vytrhuji, osvobozuji

σάββατον τό sabbatum, sobota
 σάρξ σαρκός ἡ caro, maso
 σαρόω verro, metu, zametám
 σημεῖον τό signum, znamení, zá-
     zrak
 σήμερον hodie, dnes; srov. ἡμέρα
 σιτίον τό cibus, pokrm; srov.
     δ σῖτος obili
 σκολιός 3 pravus, nerovný
 σμύρνη ἡ myrra, myrra
 σοφία ἡ sapientia, moudrost
 σοφός 2 sapiens, moudrý
 σπήλαιον τό spelunca, jeskyně
 σπείρα ἡ spira, četa
 σπείρω semino, seji, rozsévám
 σπέρμα τό semen, símě
 στάδιον τό stadium, míra =
     125 kroků

σταυρός δ crux, kříž
 σταυρόω crucifigo 3, křižuji
 στέλλω mitti, posilám
 στενός 3 angustus, těsný
 στόμα -ματος τό ὄs, ústa
 στρέφω verto 3, točím
 σύ tu, ty;
     σοῦ σου, tebe
     σοὶ σοι, tobě ti
     σέ σε, tebe té
 συγκαλέω convoco, svolávám
 συμβούλιον τό consilium, rada
 συμμαρτυρέω viz μαρτυρέω
 σύν cum dat. cum, s (kým); etiam
     cum gen!

<i>συνάγω</i> congrevo 1, sbírám	<i>τρέφω</i> irr. alo 3, živím
<i>συναγωγή</i> ḡ synagoga, sbor	<i>τρέχω</i> irr. curro, běžím
<i>συνείδησις</i> -sewos ḡ conscientia, svědomí	<i>τυγχάνω</i> irr. fio, dosahuji
<i>συνέρχομαι</i> irr. convenio, scházim se	
<i>συνεσθίω</i> manduco cum aliquo, jím s někým	
<i>συνπέμπω</i> mitto cum aliquo, posílám s někým	
<i>σφραγίζω</i> signo 1, znamenám	
<i>σφεῖς</i> ipsi, oni;	
<i>σφῶν</i> jich	
<i>σφίσι</i> jím	
<i>σφᾶς</i> je	
<i>σώζω</i> salvo 1, zachraňuji	
<i>σῶμα τό</i> -ματος corpus, tělo	
<i>σωτήριον τό</i> salus, spása	
<i>ταπεινός</i> 3 humilis, nízký	
<i>ταπείνωσις</i> -sewos ḡ humilitas, ponížení	
<i>τάττω</i> ordino 1, řadím	
<i>τάφος</i> ḡ sepulchrum, hrob	
<i>ταχύς</i> -χεῖα ταχύ celer, rychlý; <i>τάχιστα</i>	
<i>τέκνον τό</i> puer dítě	
<i>τελέω</i> finio 4, končím	
<i>τελευτάω</i> finio 4, končím, umíram	
<i>τέλος τό</i> finis, konec	
<i>τέσσαρες τέσσαρα</i> quattuor, čtyři	
<i>τηλώνης</i> ḡ publicanus, celník	
<i>τίθημι</i> pono, kladu	
<i>τίκτω</i> irr. pario, rodím	
<i>τιμάω</i> honoro, ctím	
<i>τίς, τί</i> , quis? quid? kdo, co	
<i>τοιοῦτος τοιαύτη τοιοῦτο</i> viz <i>τοῖος</i>	
<i>τόπος</i> ḡ locus, místo	
<i>τόσος</i> -ον tantus, tak veliký	
<i>τοσοῦτος τοσαύτη τοσοῦτο</i> , viz <i>τόσος</i>	
<i>τότε</i> tunc, tehdy	
<i>τρεῖς τρία</i> tres, tři; <i>τρισί(ν)</i> třem	
<i>τρέπω</i> verto 3, obracím	
	<i>τρέφω</i> irr. alo 3, živím
	<i>τρέχω</i> irr. curro, běžím
	<i>τυγχάνω</i> irr. fio, dosahuji
	<i>ὕδωρ</i> ὕδατος τό aqua, voda
	<i>ὑἱός</i> ḡ filius, syn
	<i>ὑμεῖς</i> vos, vy
	<i>ὑμῶν</i> vás, <i>ὑμῖν</i> vám
	<i>ὑμᾶς</i> vás
	<i>ὕπακούω</i> subaudio, poslouchám
	<i>ὑπέρ</i> super, cum gen. nad, za koho; cum acc. nad, za kým
	<i>ὑστερέω</i> deest mihi, mám nedostatek
	<i>ὕψιστος</i> altissimus, excelsus, nejvyšší; cfr. adv. <i>ὕψι</i>
	<i>ὕψος τό</i> exaltatio, povýšení
	<i>φαίνω</i> monstruo 1, ukazuji, jevím
	<i>φάραγξ</i> -γγος ḡ mons cavernosus, caverna, propast, jícen
	<i>φέρω</i> irr. fero, nesu, vedu
	<i>φεύγω</i> fugio, utikám
	<i>φημί</i> dico, pravím
	<i>φθείρω</i> dissolvo, ruším, hubím
	<i>φιλέω</i> diligo 3, osculor 1, miluji, líbam
	<i>φίλος</i> ḡ amicus, přítel
	<i>φοβέομαι</i> timeo 2, bojím se
	<i>φονεύω</i> occido 3, zabijím
	<i>φρόνιμος</i> -ον sapiens, moudrý
	<i>φυλάσσω</i> custodio, observo, chráním, zachovávám
	<i>φυλή</i> ḡ tribus, rod
	<i>φύσις</i> -εwos ḡ natura, přirozenost
	<i>φύω</i> crescere facio, cresco, plodím, rostu
	<i>φωνέω</i> canto 1, hlásám, pěji
	<i>φωνή</i> ḡ vox, hlas
	<i>φῶς τό</i> lux, světlo
	<i>φωτίζω</i> illumino, osvěcuji
	<i>χαίρω</i> gaudeo, raduji se
	<i>χάρα</i> ḡ gaudium, radost
	<i>χάρις</i> -ιτος ḡ gratia, amor, láska

<i>χάρισμα τό = χάρις</i> gratia, dar	<i>χρίω ungo, maži</i>
<i>χείρ -ρός ή manus, ruka</i>	<i>χωρίζω discedo 3, odstupuji</i>
<i>χειροτονέω manus impono, ruce vzkládám</i>	<i>ψεύδω mentior, lhu</i>
<i>χιλιάς -άδος ή mille, tisíc</i>	<i>ψεύστης δ mendax, lhář, lživý</i>
<i>χίλιοι, αι, α mille, tisíc</i>	<i>ψηλαφάω attractare, dotýkat se</i>
<i>χροτάζω saturo 1, sytím, na- sycuji</i>	<i>ψυχή ή anima, duše</i>
<i>χράμαι utor, užívám</i>	<i>ώρα ή hora, hodina</i>
<i>χρόνος δ tempus, čas</i>	<i>ώς ut, sicut, jako</i>
	<i>ώτιον τό auricula, ouško</i>

O B S A H.

PŘEDMLUVA	5— 6
ÚVOD. Řecký jazyk: ř. klasická, helenistická, biblická.	
Řecké písmo uncialní, minuskulní. Abeceda řecká, číslice	7— 8
Zkratky	9
Literatura	10
ČÁST PRVNÍ. <i>Tvarosloví.</i>	
1. Přítomný čas rodu činného. Podstatná jména, o-kmeny	11—13
2. Přítomný čas rodu středního i trpného. Podstatná jména a-kmeny	13—15
3. Imperfectum activum, passivum. Slovesa stažená	15—17
4. Konjuktiv präsentu akt. i pas. Infinitiv, participia Deklinace souhlásková	17—19
5. Indikativ futura aktiv. i med. Infinitiv, participia. Adjektiva třetí deklinace	20—22
6. Aorist I. a II. (slabý a silný). Nepravidelná adjektiva III. deklinace	22—24
7. Perfektum činné i trpné. Plusquamperfektum	25—27
8. Aorist pasivní, futurum passivum. Stupňování adjektiv	27—29
9. Imperativ. Zájmena. Číslovky	29—31
10. Slovesa na -μι	32—34
DODATEK. Zbytky optativu. Zbytky malých sloves na -μι. Seznam nejdůležitějších sloves nepravidelných. Přehled slo- vesných tříd	35—40
ČÁST DRUHÁ. <i>Slohouvé zvláštnosti řečtiny novozákonní.</i>	
1. O gramatické shodě — neshodě	41—42
2. Členy větné v pádech přímých	42
3. Pády nepřímé: genitiv, dativ, akusativ	42—44
4. Předložky	44—45
5. Časoslovo — příslušek. Způsoby časoslova: indikativ, kon- junktiv, imperativ, infinitiv, participium	45—47
6. Záporky. — 7. Spojky	47—48
ČÁST TŘETÍ. <i>Stylistické zvláštnosti knih novozákonních.</i>	
1. Obecné i jednotlivé. Sv. Marek. Sv. Matouš. Sv. Lukáš. Sv. Jan. Sv. Pavel	49—50
2. Ukázky umělé prosy hagiografů novozákonních	51—53
SLOVNÍČEK	54—62
